

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rikoslakia, pakkokeinolakia, rikosrekisterilakia, rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, esitutkintalakia, liiketoimintakiellosta annettua lakia ja poliisilakia.

Esityksen tarkoituksena on täydentää unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjuntaa rikosoikeudellisin keinoin koskevan direktiivin täytäntöönpanoa. Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämät lainmuutokset ovat tulleet Suomessa voimaan 1.4.2019. Komissio on kuitenkin antanut Suomelle 1.6.2023 vastaanotetun perustellun lausunnon, jonka mukaan Suomen lainsäädäntö ei ole kaikilta osin riittävä. Perustellun lausunnon johdosta lainsäädäntöä on aihetta muuttaa.

Esityksen mukaan Euroopan unionin varojen väärinkäyttö säädettäisiin rangaistavaksi erillisellä rangaistussäännöksellä ja tämän rikoksen yritys säädettäisiin nimenomaisesti rangaistavaksi. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovellettaisiin lahjuksen ottamista, lahjuksen ottamista kansanedustajana ja Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä koskeviin rikoksiin, kun rikos vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellista etua. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovellettaisiin tällöin myös julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen, kun oikeushenkilö, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty, ei ole valtio tai muu julkisoikeudellinen oikeushenkilö sen käyttäessä julkista valtaa rikoksen tekemisen yhteydessä tai julkinen kansainvälinen järjestö. Pakkokeinolakiin, poliisilakiin ja rikosrekisterilakiin tehtäisiin tarvittavat muutokset, jotka johtuvat ehdotetuista rangaistussäännösten muutoksista.

Direktiivin velvoitteiden voidaan katsoa käytännössä toteutuvan kattavasti jo nykyisin. Ehdotetuissa laeissa on kysymys ennen muuta siitä, että lainsäädäntö vastaa riittävän yksiselitteisesti direktiivin vaatimuksia. Lainmuutosten arvioidaan olevan käytännön merkitykseltään verrattain vähäisiä.

Lisäksi korjattaisiin eräitä lainsäädäntöön jääneitä virheitä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	4
2.1 Unionin varojen väärinkäytön yrityksen rangaistavuus	4
2.2 Oikeushenkilön rangaistusvastuu	7
2.3 Rikosrekisterilakiin jääneen virheen korjaaminen	10
2.4 Lakiin rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä jääneen virheen korjaaminen	10
2.5 Eräiden vanhentuneiden rikoslain 20 lukuun viittaavien säännösten korjaaminen	10
3 Tavoitteet	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	14
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	14
6 Lausuntopalaute ja sen huomioon ottaminen esityksessä	14
7 Säännöskohtaiset perustelut	15
7.1 Rikoslaki	15
7.2 Pakkokeinolaki	18
7.3 Rikosrekisterilaki	18
7.4 Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä	19
7.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa	19
7.6 Esitutkintalaki	19
7.7 Laki liiketoimintakiellosta	20
7.8 Poliisilaki	20
8 Voimaantulo	20
9 Toimeenpano ja seuranta	20
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	21
LAKIEHDOTUKSET	23
1. Laki rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 40 luvun muuttamisesta	23
2. Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 56 §:n muuttamisesta	26
3. Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta	27
4. Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 13 a §:n muuttamisesta	30
5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta	31
6. Laki esitutkintalain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta	32
7. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	33
8. Laki poliisilain 5 luvun 28 ja 54 §:n muuttamisesta	34
LIITE	36
RINNAKKAISTEKSTIT	36
1. Laki rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 40 luvun muuttamisesta	36
2. Laki pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 56 §:n muuttamisesta	40

3. Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta.....	42
4. Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 13 a §:n muuttamisesta.....	47
5. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta.....	49
6. Laki esitutkintalain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta	50
7. Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	51
8. Laki poliisilain 5 luvun 28 ja 54 §:n muuttamisesta.....	52

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/1371 unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin, jäljempänä direktiivi, annettiin 5.7.2017. Direktiivi sisältää vähimmäissäännökset unionin taloudellisiin etuihin vahingoittavia rikoksista ja rangaistuksista sekä niihin liittyvistä asioista. Direktiivin 17 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 6.7.2019. Direktiivin täytäntöönpanon edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia koskeva hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain ja valtioneuvoston tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta annettiin 15.11.2018 (HE 231/2018 vp). Lainsäädäntö tuli voimaan 1.4.2019.

Komissio on käynnistänyt Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 258 artiklan nojalla Suomea ja eräitä muita jäsenvaltioita vastaan rikkomusmenettelyn direktiivin kansallisesta täytäntöönpanosta. Rikkomusmenettelyssä komissio on antanut Suomelle 2.12.2021 vastaanotetun virallisen huomautuksen ja 1.6.2023 vastaanotetun perustellun lausunnon, jotka koskevat direktiivin 5 artiklan 2 kohdan (yrityksen rangaistavuus) täytäntöönpanoa 4 artiklan 3 kohdassa määritellyn rikoksen (unionin varojen väärinkäyttö) osalta sekä 6 artiklan (oikeushenkilön rangaistusvastuu) täytäntöönpanoa 4 artiklan 2 kohdan a alakohdassa (lahjuksen ottaminen) ja 3 kohdassa määriteltyjen rikosten osalta. Komission aloittama rikkomusmenettely on yhä vireillä.

Oikeusministeriössä on valmisteltu virkatyönä täydentävät lainsäädäntömuutokset sen varmistamiseksi, että lainsäädäntö täyttää direktiivin velvoitteet.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausunnolla ajalla 3.-30.11.2023.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa [https://oikeusministerio.fi/hankkeet/tunnusella OM070:00/2023](https://oikeusministerio.fi/hankkeet/tunnusella/OM070:00/2023)

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Unionin varojen väärinkäytön yrityksen rangaistavuus

Nykytila

Direktiivin 4 artiklan 3 kohta sekä 5 artiklan 2 kohta edellyttävät, että rangaistavaa on se, että virkamies yrittää toimia varojen sitomiseksi tai maksamiseksi taikka varojen osoittamiseksi tai käyttämiseksi niiden käyttötarkoituksen vastaisesti millä hyvänsä tavalla, joka vahingoittaa unionin taloudellisia etuja (ks. tarkemmin HE 231/2018 vp s. 32). Direktiivissä ei määritellä, mitä siinä tarkoitetaan käsitellä yritys, joten käsitteen tarkempi määrittely jää kansallisen oikeuden varaan.

Direktiivin 4 artiklan 4 kohdassa määritellään, mitä direktiivissä tarkoitetaan virkamiehellä. Tämä määrittää direktiivin kriminalisointivelvoitteiden henkilöistä soveltamisalaa. Direktiivin 4 artiklan 4 kohdan a) alakohdan mukaan direktiivissä virkamiehellä tarkoitetaan unionin virkamiestä tai kansallista virkamiestä, myös toisen jäsenvaltion kansallista virkamiestä ja kolmannen maan kansallista virkamiestä. Alakohdassa i) määritellään unionin virkamies, muun muassa viitaten asiaan liittyviin unionin säädöksiin. Alakohdan ii) kohdan mukaan kansallisella

virkamiehellä tarkoitetaan sen jäsenvaltion tai kolmannen maan kansallisessa lainsäädännössä määriteltyä virkamiestä tai julkista viranomaista, jossa kyseinen henkilö suorittaa tehtäviensä. Kun on kyse jäsenvaltion virkamiestä tai kolmannen maan kansallista virkamiestä koskevasta oikeudellisesta menettelystä, jonka on pannut vireille toinen jäsenvaltio, viimeksi mainitun on kuitenkin sovellettava edellä olevaa kansallisen virkamiehen määritelmää ainoastaan siltä osin kuin se on sovitettavissa yhteen sen oman kansallisen oikeuden kanssa. Direktiivin mukaan käsite kansallinen virkamies sisältää myös henkilön, joka on täytäntöönpanevassa tai hallinto- tai oikeusvirassa kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla ja henkilön, joka on lainsäädännöllisessä virassa kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla.

Direktiivin 4 artiklan 3 kohta on virkamiehen, ulkomaisen virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän tekemien rikosten osalta katsottu täytäntöönpannaksi rikoslain 40 luvun 7 §:n virka-aseman väärinkäyttämistä koskevalla säännöksellä (HE 231/2018 vp s. 63-64, LaVM 21/2018 vp s. 5-7). Pykälän 1 momentin mukaan virkamies on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä, jos hän hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa 1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka 2) käyttää väärin asemaansa käskyvallassaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden. Säännöksen 1 kohdan tulkinnan osalta merkityksellinen on lain esitöiden täsmennys siitä, että velvollisuuksien rikkominen kuvaa myös sitä tekotapaa, jossa jollakulla on velvollisuus tehdä jotakin, mutta hän laiminlyö velvollisuuden (HE 77/2001 vp s. 51).

Kansanedustajien osalta direktiivin 4 artiklan 3 kohdan täytäntöönpanee rikoslain 40 luvun 8 a §:n Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskeva säännös, joka lisättiin lakiin hallituksen esityksen eduskuntavaiheessa (LaVM 21/2018 vp). Säännöksen mukaan kansanedustaja, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, tässä tehtävässään varaa, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, hänet on tuomittava Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslain 40 luvun 11 §:ssä määritellään keskeiset henkilöryhmät kuten virkamies, julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä, ulkomainen virkamies ja julkista valtaa käyttävä henkilö. Lisäksi direktiivin täytäntöönpanon kannalta olennainen on luvun 12 §:ssä oleva soveltamisalasäännös, jolla täsmennetään luvussa säädettyjen rikosten henkilöllistä soveltamisalaa. Nämä säännökset täyttävät sen, mitä direktiivi edellyttää 4 artiklan 3 kohdan henkilöllisen soveltamisalan osalta (HE 231/2018 vp s. 26-35).

Yrityksen rangaistavuudesta säädetään yleisillä säännöksillä rikoslain 5 luvussa. Luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rikoksen yrityksestä rangaistaan vain, jos yritys on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi. Pykälän 2 momentin mukaan teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä. Rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä.

Rikoslain 40 luvun 7 §:n rangaistussäännöksen perusteella rangaistavaa ei suoraan säännöksen sanamuodon perusteella ole vasta yritysasteelle edennyt teko. Suomen lainsäädännön on tältäkin osin katsottu täyttävän myös yrityksen rangaistavuutta edellyttävän direktiivin 5 artiklan 2 kohdan velvoitteet. Tätä perustellaan hallituksen esityksen perusteluissa seuraavasti:

”Tältä osin huomiota voidaan kuitenkin kiinnittää siihen, että rangaistussäännöksellä katsotaan täytettävän direktiivin 4 artiklan 3 kohdan mukainen kriminalisointivelvoite, joka edellyttää muun ohessa vahingon aiheutumista unionin taloudellisille eduille. Virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistöön taas ei sisälly edellytystä aiheutuneesta vahingosta. Siten jo nykyään voidaan pitää kansallisesti rangaistavana myös toimintaa, jossa vasta yritetään toimia tavalla, joka vahingoittaa unionin taloudellisia etuja. Direktiivin perusteella ei siksi näyttäisi olevan tarvetta virka-aseman väärinkäyttämisen yrityksen säätämiseksi rangaistavaksi. (HE 231/2018 vp s. 38)

Vastaavalla tavalla esityksen valiokuntakäsittelyssä lisätyn Euroopan unionin varojen väärinkäytön kansanedustajana on katsottu täyttävän direktiivin yrityksen rangaistavuutta koskevan velvoitteen (LaVM 21/2018 vp s. 9-10).

Sitä, että rangaistavuuden alaan kuuluu jo 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen unionin varojen yritystä koskevia tekoja, osoittaa edellä todetun lisäksi muun muassa korkeimman oikeuden hiljattain antama ratkaisu KKO 2023:17. Mainitusta ratkaisusta ilmenee ensinnäkin, että virkamies voi syyllistyä rikoslain 40 luvun 7 §:n mukaiseen rikokseen rikkoessaan hallintolain 6 §:ää, jossa säädetään yleisluontoisesti hallinnon oikeusperiaatteista (esim. 57 kohta). Kyseisen hallintolain säännöksen mukaan viranomaisen tulee käyttää toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin ja viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Lisäksi kyseisestä ratkaisusta ilmenee, että teon tunnusmerkistön täyttymisessä ratkaisevaa on, missä tarkoituksessa virkamies on toiminut. Esimerkiksi sille, aiheutuuko päätöksestä tosiasiallisesti sellaisia vaikutuksia, joita on tavoiteltu, ei anneta kuin vähäistä merkitystä hyötymistarkoitusta arvioitaessa (27 ja 31 kohta).

Tämän lisäksi on syytä ottaa huomioon, että direktiivin 4 artiklan 3 kohtaa sekä 5 artiklan 2 kohtaa täytäntöönpanevat osaltaan myös rikoslain 28 luvun 4 §:n kavallusta koskeva rangaistussäännös. Kavalluksen tunnusmerkistö kattaa sellaiset direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen rikokset, joissa virkamies anastaa hallussaan olevia varoja tai muuta irtainta omaisuutta. Kavalluksen yritys on säädetty nimenomaisesti rangaistavaksi rikoslain 28 luvun 4 §:n 4 momentissa. Säännöksen voidaan katsoa kriminalisoivan laajasti direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja tekoja ja niiden yrityksiä.

Tilastoja

Rikoslain 40 luvun rikoksista annettiin vuosina 2019-2021 keskimäärin 26 tuomiota vuodessa. Näistä tuomittiin rangaistukseksi pääosassa tapauksista sakkoa ja muulta osin ehdollista vankeutta. Virka-aseman väärinkäyttämisenä annettiin keskimäärin kaksi tuomiota vuodessa. Törkeästä virka-aseman väärinkäyttämisenä tuomittiin mainittuna ajanjaksona vain kerran, vuonna 2021 ehdolliseen vankeuteen. Lahjuksen ottamisesta annettiin vuonna 2021 yhteensä 7 tuomiota ja törkeästä lahjuksen ottamisesta 2 tuomiota. Vuosina 2019 ja 2020 näistä rikoksista annettiin vain yksi tuomio, törkeästä lahjuksen ottamisesta. Lahjuksen ottamisesta kansanedustajana tai törkeästä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana ei vuosina 2019-2021 annettu yhtään tuomiota. Tietoa ei ole siitä, kuinka moni edellä mainituista rikoksista on mahdollisesti liittynyt Euroopan unionin taloudellisiin etuihin. Voidaan joka tapauksessa todeta, että tällaiset rikokset lienevät suhteellisen harvinaisia.

Nykytilan arviointi

Komission perustellun lausunnon johdosta on ollut aihetta arvioida, onko kyseessä oleva EU-varojen väärinkäytön yrittäminen rangaistavaa riittävän yksiselitteisesti direktiivin edellyttämässä laajuudessa.

Vaikka edellä todetulla tavalla unionin varojen väärinkäytön yritystä koskevat eri tyyppiset teot ovat rangaistavia, on mahdollista nähdä tilanteita, joiden osalta lainsäädännön riittävyys direktiivin kyseessä olevien velvoitteiden kannalta osalta ei ole aivan selvää. Tämä johtuu erityisesti siitä, että direktiivin sanamuoto velvoittaa säätämään rangaistavaksi jo yritykset suorittaa *ennakollisia toimia* varojen väärinkäyttämiseksi, kuten yritykset sitoa tai osoittaa varoja väärin käyttötarkoituksiin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi teot, joissa tekijä yrittää osoittaa välillisesti hallinnoimiaan EU:n varoja väärään käyttötarkoitukseen, mutta jo tällainen varojen osoittaminen jää onnistumatta esimerkiksi siitä syystä, että jokin kolmas taho estää sen.

Edellä todetulla tavalla virka-aseman väärinkäytön tunnusmerkistö kattaa tällaisiakin tekoja, koska vahinkoseurausta ei tunnusmerkistössä edellytetä. On kuitenkin mahdollista katsoa, ettei tämä seikka vielä riitä osoittamaan, että ennakkollisten toimien yritykset ovat rangaistavia siinä laajuudessa kuin direktiivin voidaan katsoa edellyttävän. Vahinkoa aiheuttamaton varojen sitominen tai osoittaminen väärään käyttötarkoitukseen ei ole täysin sama teko kuin direktiivin rangaistavaksi edellyttämä yritys sitoa tai osoittaa varoja väärään käyttötarkoitukseen. Ei myöskään vaikuta mahdolliselta todeta, että olisi välttämättä aina sellaista rikoslain 40 luvun 7 §:ssä tarkoitettua ”virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvaa virkavelvollisuutta”, jota jo ennakkollisen toimen yritys rikko. Näin voi olla varsinkin, jos tekijänä on direktiivin 4 artiklan 4 kohdan a alakohdan i kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin virkamies tai muu ulkomainen virkamies. Jos virkavelvollisuuden rikkomista osoittavaa selvää normia ei tällaisissa tapauksissa ole tai sitä ei ole selvästi rikottu, teko ei ole rangaistava virka-aseman väärinkäyttönä tai myöskään rikoslain 40 luvun 9 §:n nojalla virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikoslain 28 luvun 4 §:ssä säädetty kavalluksen yrityskään ei täytyisi sellaisissa tapauksissa, joissa siirretyt varat eivät ole rikoksentehtäjän ”hallussa”.

Vastaavasti on mahdollista katsoa, ettei myöskään kansanedustajan tekoihin sovellettava rikoslain 40 luvun 8 a § välttämättä kata riittävän yksiselitteisesti tällaisia yritysasteelle jääviä tekoja, koska yrityksen rangaistavuudesta ei säädetä nimenomaisesti.

Edellä kuvatun kaltaisia lainsoveltamistilanteita ei tiettävästi ole käytännössä esiintynyt, eikä sellaisten ole syytä olettaa olevan käytännössä yleisiääkään. Tästä huolimatta on komission perustellun lausunnon johdosta aihetta katsoa, että direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö tulisi tältäkin osin saattaa sellaiseksi, että se täyttää direktiivin velvoitteet riittävän yksiselitteisesti. Unionin varojen väärinkäytön yritys olisi sen vuoksi säädettävä rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja kattavammin.

2.2 Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Nykytila

Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen 3, 4 ja 5 artiklassa tarkoitetuista rikoksista, jotka on oikeushenkilön hyväksi tehnyt joko yksin tai oikeushenkilön toimielimen jäsenenä toimien henkilö, jonka johtava asema oikeushenkilössä perustuu a) valtaan edustaa oikeushenkilöä, b) valtuuteen tehdä päätöksiä oikeushenkilön puolesta tai c) valtuuteen käyttää määräysvaltaa oikeushenkilössä.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeushenkilöt voidaan saattaa vastuuseen, jos tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettu henkilö on laiminlyönyt valvontatehtävänsä tai määräysvallan käyttötehtävänsä siten, että kyseisen henkilön alaisena toimiva henkilö on voinut tehdä 3, 4 tai 5 artiklassa tarkoitettun rikoksen kyseisen oikeushenkilön hyväksi.

Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan määritelmän mukaan oikeushenkilöllä tarkoitetaan ”mitä tahansa yhteisöä, jolla on sovellettavan lain mukaan oikeushenkilön asema, lukuun ottamatta valtioita tai julkisia elimiä niiden käyttäessä julkista valtaa sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.” Määritelmä on EU:n rikosoikeutta koskeissa direktiiveissä vakiintunut.

Lahjuksen ottamisesta säädetään direktiivin 4 artiklan 2 kohdan a alakohdassa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tahallinen lahjuksen ottaminen ja tahallinen lahjuksen antaminen ovat rikoksia. Lahjuksen ottamisella tarkoitetaan virkamiehen toimintaa, jolla hän pyytää tai ottaa vastaan suoraan tai kolmannen välityksellä mitä tahansa etuja itselleen tai kolmannelle osapuolelle tai hyväksyy lupauksen tällaisesta edusta korvaukseksi siitä, että hän toimii tai pidättyy toimimasta virkavelvollisuksiensa mukaisesti tai tehtäviään hoitaessaan tavalla, joka vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisia etuja. Varojen väärinkäyttöä koskevan 4 artiklan 3 kohdan sisältöä on kuvattu edellä osiossa 2.1.

Suomessa direktiivin 4 artiklan 2 kohdan a alakohdan velvoite tulee täytäntöönpannuksi rikoslain 40 luvun 1 §:n rangaistussäännöksellä lahjuksen ottamisesta ja luvun 4 §:n säännöksellä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana. Direktiivin 4 artiklan 3 kohdan täytäntöönpanevia säännöksiä on selostettu edellä.

Rikoslain 9 luvussa on yleiset säännökset oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Luvun 1 §:n 1 momentin mukaan yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, jonka toiminnassa on tehty rikos, on syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on tässä laissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Luvun 2 §:n § 1 momentin mukaan oikeushenkilö tuomitaan yhteisösakkoon, jos sen lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva taikka oikeushenkilössä tosiasiallista päätösvaltaa käyttävä on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen taikka jos sen toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Luvun 3 §:n § 1 momentin mukaan rikos katsotaan oikeushenkilön toiminnassa tehdyksi, jos sen tekijä on toiminut oikeushenkilön puolesta tai hyväksi ja hän kuuluu oikeushenkilön johtoon tai on virka- tai työsuhteessa oikeushenkilöön taikka on toiminut oikeushenkilön edustajalta saamansa toimeksiannon perusteella.

Direktiivin 6 artiklan 1 ja 2 kohdan oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevien velvoitteiden täyttymisen arviointi koskee direktiivissä tarkoitettujen lahjuksen ottamisen ja unionin varojen väärinkäytön osalta osin siis rikoslain 40 luvun 1 ja 4 §:n sekä ehdotetun 8 a §:n rangaistussäännöksiä. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta on säännöksissä tarkoitettujen tekojen osalta jätetty direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä erikseen säätämättä. Kokonaisarvion perusteella on katsottu, että direktiivin 4 artiklan 2 tai 3 kohdissa tarkoitettussa toiminnassa on direktiivin 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettun virkamiehen tekemänä kysymys direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b) alakohdassa tarkoitettusta julkisen vallan käyttämisestä. Siten direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b) alakohdan määritelmä huomioon ottaen on katsottu, ettei ole tarvetta sisällyttää rikoslain 40 lukuun säännöksiä oikeushenkilön rangaistusvastuusta (HE 231/2018 vp s. 38-43).

Tältä osin voidaan ottaa huomioon myös se, että oikeushenkilö, jonka hyväksi on tehty taloudellista hyötyä tuottava rikos, voi olla rikosoikeudellisessa vastuussa rahanpesusta. Rikoslain 32 luvun 6 §:n nojalla rahanpesusta on tuomittava muun muassa silloin, kun henkilö ottaa vastaan, käyttää tai pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä tai peittääkseen tai häivyttääkseen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikosentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset. Myös tämän rikoksen yritys on rangaistava. Rikoslain 32 luvun 14 §:n nojalla rahanpesurikoksiin sovelletaan rikoslain oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä. Oikeushenkilön rangaistusvastuu rahanpesusta ei kuitenkaan välttämättä kata kaikkia kyseessä olevia rikoksia, joiden osalta direktiivi edellyttää oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Rangaistavuutta rajoittaa tältä osin olennaisesti myös se, ettei 9 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen.

Nykytilan arviointi

Komission perustellun lausunnon johdosta on ollut aihetta arvioida, täyttääkö lainsäädäntö täysin direktiivin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevan 6 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaiset velvoitteet siltä osin kuin kysymys on lahjuksen ottamista ja unionin varojen väärinkäyttöä koskevista rikoksista.

Koska direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan määritelmässä ei suljeta pois oikeushenkilön rangaistusvastuuta pelkästään julkisen vallan käytön perusteella, on mahdollista katsoa, että direktiivi velvoittaa ulottamaan oikeushenkilön rangaistusvastuun myös sellaiseen julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen, joka tehdään muun kuin määritelmässä tarkoitetun julkisyhteisön hyväksi.

Esimerkkejä:

- (1) EU:n virkamiehellä voi olla asianmukainen lupa pieneen perheyritykseen. Hänellä on valtuudet suorittaa maksuja unionin puolesta. Hän siirtää unionin varoja oikeudettomasti oman perheyrityksensä pankkitilille.
- (2) Virkamies lupaa väärinkäyttää EU-varoja vastineena luvatussa lahjuksessa. Lahjuksessa voi olla kyse muusta kuin suorasta rahallisesta edusta (esimerkiksi yksinoikeudesta), jonka on tarkoitus koitua sellaisen yksityisoikeudellisen oikeushenkilön eduksi, jossa virkamies toimii sivutoimiluvullaan johtavassa asemassa.

Esimerkkitalanteissa olisi perusteltua katsoa, että rikos tehdään edun saavan oikeushenkilön toiminnassa rikoslain 9 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, koska rikos tehdään oikeushenkilön hyväksi. Kun rikoslain 40 luvussa ei säädetä oikeushenkilön rangaistusvastuusta eikä oikeushenkilön rangaistusvastuuta voitaisi rahanpesurikoksen täytyessäkään soveltaa 9 luvun 1 §:n 2 momentin johdosta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen, on mahdollista katsoa, ettei oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetä direktiivin edellyttämässä laajuudessa.

Vaikka edellä kuvatun kaltaisia tilanteita ei tietävästi ole käytännössä esiintynyt, eikä sellaisten ole syytä olettaa olevan käytännössä yleisiä, on komission perustellun lausunnon johdosta aihetta katsoa, että direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö tulisi tältäkin osin saattaa sellaiseksi, että se täyttää direktiivin velvoitteet riittävän yksiselitteisesti. Tämän vuoksi lahjuksen

ottamista, lahjuksen ottamista kansanedustajana ja rangaistavaksi ehdotettua Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä koskevasta oikeushenkilön rangaistusvastuusta olisi säädettävä erikseen.

2.3 Rikosrekisterilakiin jääneen virheen korjaaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 4 momenttia. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus korjata hallituksen esitykseen 299/2022 vp ja lakiin rikosrekisterilain muuttamisesta (744/2023) momentin sanamuotoon jäänyt virhe. Ehdotus ei liity direktiivin täytäntöönpanoon.

2.4 Lakiin rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä jääneen virheen korjaaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012) 13 a §:n 1 momenttia. Kyseinen säännös on osa täydentävää kansallista lainsäädäntöä, joka on säädetty hallituksen esityksen 106/2022 vp nojalla asetuksen (EU) 2019/816 niiden jäsenvaltioiden tunnistamista koskevan keskitetyn järjestelmän perustamisesta, joilla on kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tuomioita koskevia tietoja (ECRIS-TCN), eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämiseksi ja asetuksen (EU) 2018/1726 muuttamisesta (jäljempänä *ECRIS-TCN-asetus*) soveltamiseksi. Ehdotetulla muutoksella on tarkoitus korjata hallituksen esityksen 106/2022 vp eduskuntakäsittelyssä momentin sanamuotoon tullut virhe. Ehdotus ei liity direktiivin täytäntöönpanoon.

2.5 Eräiden vanhentuneiden rikoslain 20 lukuun viittaavien säännösten korjaaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 §:ää, esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 6 §:n 2 momenttia, liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:n 3 momentin 3 kohtaa ja poliisilain (872/2011) 5 luvun 28 §:n 3 momenttia. Mainittuihin säännöksiin on jäänyt virheelliset viittaukset kumottuihin rikoslain 20 luvun säännöksiin, jotka olivat voimassa ennen luvun 1.1.2023 voimaan tullutta kokonaisuudistusta (723/2022). Ehdotetuilla muutoksilla säännökset korjattaisiin voimassa oleviin säännöksiin viittaaviksi. Ehdotukset eivät liity direktiivin täytäntöönpanoon.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on täydentää ja selkiyttää lainsäädäntöä yrityksen rangaistavuuden ja oikeushenkilön rangaistusvastuun alan osalta, jotta Suomen lainsäädäntö täyttäisi direktiivin kyseessä olevat velvoitteet riittävän yksiselitteisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Yrityksen rangaistavuus

Rikoslain 40 luvun säännöksiä muutettaisiin niin, että Euroopan unionin varojen väärinkäytön yritys olisi rangaistavaa nykyistä selkeämmin ja kattavammin.

Tämä olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa säätämällä rikoslakiin *Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä* koskeva uusi rangaistussäännös ja tämän rikoksen yritys nimenomaisesti rangaistavaksi. Rikoksen tunnusmerkistö vastaisi rangaistavuuden alan osalta asiallisesti nykyistä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana koskevaa säännöstä, yrityksen nimenomaisella rangaistavuudella täydennettynä. Tämän rikoksen tunnusmerkistö kattaisi siten direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut teot sekä 5 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla niiden yrityksen. Rikoksen henkilöllinen soveltamisala ei kuitenkaan rajoittuisi pelkkiin kansanedustajiin vaan kattaisi muutkin henkilöpiirit, joiden osalta tämä rikos on direktiivin 4 artiklan 4 kohdan mukaisesti kriminalisoitava. Tällöin unionin varojen väärinkäyttöön tai sen yrittämiseen soveltuisi jatkossa lähtökohtaisesti vain yksi rangaistussäännös.

Tarvetta ei ole säätää erikseen muun tyyppisten virka-aseman väärinkäyttönä rangaistavien tekojen yrityksestä. Erillisen rangaistussäännöksen säätäminen olisi siten lakiteknisesti selkeä ratkaisu ja vastaisi myös parhaiten siihen tavoitteeseen, että unionin varojen väärinkäytön yritys olisi nykyistä selkeämmin ja kattavammin rangaistavaa. Kyseisiin tekoihin ei siten enää sovellettaisi virka-aseman väärinkäyttöä koskevaa säännöstä. Kun uusi säännös olisi erityissäännös, sovellettaisiin sitä myös kavallussäännöksen asemasta. Erillinen säännös Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana ei enää olisi tarpeellinen.

Yritystä ei ole perusteltua rinnastaa moitittavuudeltaan täytettyyn teokseen, minkä vuoksi se säädettäisiin rangaistavaksi omana momenttinaan siten, että siihen sovelletaan rikoslain 5 luvun 1 §:n 3 momentin mukaisesti lievennettyä rangaistusasteikkoa. Myöskään direktiivissä yritystä ei rinnasteta vakavuudeltaan täytettyyn teokseen (direktiivin 5 artiklan 2 kohta ja 7 artikla).

Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä säädettäisiin myös törkeä tekemuoto. Tämä on tarpeen, jotta direktiivin 7 artiklan vankeusrangaistusten enimmäismäärää koskevat veloitteet tulisivat edelleen täytetyksi. Esityksen tarkoituksena ei myöskään ole lieventää kyseessä olevien tekojen rikosoikeudellista arvostelua. Ankaroitamisperusteisiin kuuluisi huomattavan suuren hyödyn tavoittelu tai pyrkimys aiheuttaa erityisen tuntuva haittaa tai vahinkoa. Nämä perusteet ovat vastaavat kuin nykyisessä törkeää Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskevassa säännöksessä (rikoslain 40 luvun 8 b §). Näillä säännöksillä täytäntöönpannaan direktiivin 7 artiklan 3 kohta (HE 231/2018 vp s. 44-48).

Myös, se että rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai häikäilemättömästi, on nykyisin rangaistavan unionin varojen väärinkäytön ankaroitamisperuste muiden kuin kansanedustajien osalta. Tämä seuraa siitä, että kyseinen ankaroitamisperuste kuuluu törkeän virka-aseman väärinkäyttämisen tunnusmerkistöön, muttei törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskevan rikoksen tunnusmerkistöön (LaVM 21/2018 vp s. 11). Vaikka direktiivin 7 artikla ei tätä ankaroitamisperustetta edellytä minkään tekijäryhmän osalta, esityksessä ehdotetaan, että erityinen suunnitelmallisuus ja häikäilemättömyys otetaan myös törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön tunnusmerkistöön, jotta tällaisten rikosten arvostelu ei lieventyisi nykyisestä. Näin säädettäessä kyseinen ankaroitamisperuste ulottuisi jatkossa myös kansanedustajien tekemiin tekoihin, mikä on johdonmukaisuuden vuoksi perusteltua.

Edellä esitettyjen lainmuutosten johdosta olisi syytä tehdä tarvittavat lähinnä teknisluonteiset muutokset myös Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan rikoslain 1 luvun 11 §:n 12 kohtaan, jossa säädetään poikkeuksista kaksoisrangaistavuuden vaatimukseen direktiivin 11 artiklan veloitteiden vuoksi (ks. HE 231/2018 vp s. 50).

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Rikoslain 40 luvussa säädettyyn lahjuksen ottamiseen (1 §), lahjuksen ottamiseen kansanedustajana (4 §) ja ehdotettuun Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön (8 a §) sekä näiden rikosten törkeisiin tekemuotoihin sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta. Tämä toteutettaisiin lisäämällä 40 lukuun uusi oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamista koskeva säännös.

Edellä osiossa 2.2 todetulla tavalla direktiivin voidaan katsoa edellyttävän säätämään oikeushenkilön rangaistusvastuusta sellaisiakin tapauksia koskien, joissa henkilö syyllistyy kyseessä olevaan rikoslain 40 luvun rikokseen julkista valtaa käyttäessään ja rikos tehdään sellaisen muun oikeushenkilön kuin julkista valtaa käyttävän julkisyhteisön hyväksi, jossa rikoksenteijä on rikoslain 9 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa vastuuasemassa. Rikoslain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan luvun oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä ei sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen. Tähän sääntöön tulisi sen vuoksi säätää nimenomainen poikkeus kyseessä olevien rikoslain 40 luvun rikosten osalta. Tällainen poikkeus ei olisi ongelmallinen sen periaatteen kannalta, että valtion ei tulisi rankaista itseään ja muita julkista valtaa käyttäviä tämän julkisen vallan käyttämisen yhteydessä tapahtuvien rikosten johdosta (HE 95/1993 vp s. 24). Tällaisissa teoissa virkamiehen julkisen vallan käyttö ei tapahdu siinä oikeushenkilössä, jonka puolesta tai hyväksi rikos tehdään.

Rangaistussäännökset lahjuksen ottamisesta ja lahjuksen ottamisesta kansanedustajana kriminalisoivat myös sellaisia tekoja, joita direktiivin velvoitteet eivät koske, eikä kansallisista lähtökohdistakaan ole todettu tarvetta säätää tällaisten tekojen osalta oikeushenkilön rangaistusvastuusta. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädettäisiinkin näiden rikosten osalta vain siinä laajuudessa kuin direktiivin velvoitteiden voidaan katsoa edellyttävän eli siltä osin kuin teko vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisia etuja.

Muu lainsäädäntö

Kun ehdotetun törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön tunnusmerkistöön kuuluvista teoista ei enää rangaistaisi törkeänä virka-aseman väärinkäyttönä, jäisi näiden tekojen osalta pois mahdollisuus käyttää pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 3 momentin 6 kohdan nojalla telekuuntelua, jos mainittu lainkohta jätettäisiin nykyiselleen. Telekuunteluoikeus on tältä osin asiaa koskevien esityölausumien mukaan ollut tarkoitus ulottaa koskemaan liike- tai ammattitoiminnassa tehtyjä törkeitä talousrikoksia, joissa on tavoiteltu erityisen suurta taloudellista hyötyä tai jotka on tehty erityisen suunnitelmallisesti (HE 52/2002 vp). Koska myös törkeässä Euroopan unionin varojen väärinkäytössä voi olla kysymys tällaisista teoista, ei tarkoitus ole sen osalta kaventaa käytettävissä olevia pakkokeinoja. On myös syytä huolehtia siitä, että unionin varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa on jatkossakin käytettävissä olennaisesti vastaavat pakkokeinot kuin saman tyyppisten kansallisten julkisten varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan, että telekuuntelua voitaisiin nykyisin perustein käyttää myös liike- tai ammattitoimintaan liittyvän törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön osalta, kun rikoksella on tavoiteltu erityisen suurta hyötyä ja rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti. Tämän johdosta telekuuntelu olisi mahdollista myös, kun tällaisesta rikoksesta epäilty henkilö on kansanedustaja. Tämä henkilöllisen soveltamisalan laajentuminen ei olisi periaatteellisesti merkittävää, koska vastaavasti jo nykyisin telekuuntelua voidaan käyttää lähtökohtaisesti epäillyn henkilön asemasta riippumatta pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:ssä lueteltujen rikosten osalta, kun säännöksessä säädetyt muut edellytykset täyttyvät. Tällä ei myöskään poiketa kansanedustajan koskemattomuudesta, josta säädetään perustuslain 30 §:ssä.

Pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n ja poliisilain (806/2011) 5 luvun 54 §:n nojalla ylimääräistä tietoa koskevien säännösten soveltamisalaan kuuluu perusmuotoinen virka-aseman väärinkäyttö. Kun Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä säädettäisiin jatkossa erikseen, kaventuisi kyseisen pakkokeinon soveltamisala tältä osin, jos kyseistä rikosta ei lisättäisi pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n ja poliisilain 5 luvun 54 §:n sääntelyn piiriin. Virka-aseman väärinkäytön osalta ylimääräisen tiedon käyttämismahdollisuutta pakkokeinolain ja poliisilain nojalla on pidetty perusteltuna, koska niissä osallistutaan yhteiskunnan varojen käyttöä koskevaan päätöksentekoon ja tämänkaltaiseen toimintaan liittyvä korruptiivinen toiminta on monin tavoin haitallista sekä yksittäisille kansalaisille että koko yhteiskunnalle. Tämän vuoksi niiden selvittämisen intressi on suuri (HE 217/2022 vp s. 57-58, LaVM 30/2022 vp s. 16).

Vaikka perusmuotoinen virka-aseman väärinkäyttö on soveltamisalaltaan laajempi rikos kuin ehdotettu Euroopan unionin varojen väärinkäyttö, voidaan ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevaa toimivaltuutta perustella vastaavin perustein myös Euroopan unionin varojen väärinkäytön osalta. Lisäksi myös tältä osin on syytä huolehtia siitä, että unionin varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa on jatkossakin käytettävissä olennaisesti vastaavat pakkokeinot kuin saman tyyppisten kansallisten julkisten varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten tutkinnassa. Esityksessä ehdotetaan todetuista syistä, että pakkokeinolain 10 luvun 56 § ja poliisilain 5 luvun 54 § soveltamisalaan lisätään ehdotettu Euroopan unionin varojen väärinkäyttö.

Esityksessä ehdotetun yrityksen rangaistavuudesta säätämisen vuoksi Euroopan unionin varojen väärinkäyttönä ja törkeänä Euroopan unionin varojen väärinkäyttönä rangaistavia tekoja koskevat pakkokeinot laajenisivat vastaavasti myös tällaisten tekojen yritykseen (pakkokeinolain 11 luvun 1 §).

Rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 6 momentissa säädetään henkilön oikeudesta saada itseään koskeva ote rikosrekisteristä yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista sekä asetuksen (EU) 2017/1129 ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/1503 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua hyvämaineisuuden arviointia varten. Pykälän mukaan otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu pykälässä erikseen luetelluista rikoksista. Nämä rikokset liittyvät kauppaa, maksukyvyttömyyttä, rahoituspalveluja ja rahanpesun torjuntaa koskevan lainsäädännön, petoksia koskevan lainsäädännön tai ammatillista vastuuta koskevien velvoitteiden kansallisten säännösten rikkomiseen. Näihin kuuluvat rikoslain 40 luvun 8 a §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin varojen väärinkäyttö kansanedustajana ja 40 luvun 8 b §:ssä tarkoitettu törkeä Euroopan unionin varojen väärinkäyttö kansanedustajana (HE 228/2021 vp s. 20-25). Jotta rikosrekisterilain 6 §:n 6 momentti koskisi yhä viimeksi mainituissa säännöksissä tarkoitettuja rikoksia, ehdotetaan, että momentissa viitattaisiin edelleen esityksessä ehdotettuihin vastaavien tekojen kriminalisointia koskeviin säännöksiin. Vaikka säännösten nimikkeiden lisäksi niiden soveltamisalaa muutettaisiin, vastaisi niihin viittaaminen rikosrekisterilain 6 §:n 6 momentissa tämän säännöksen tarkoitusta (HE 228/2021 vp s. 20-25, 64-65).

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Direktiivin velvoitteiden voidaan katsoa käytännössä toteutuvan kattavasti jo nykyisin. Ehdotetuissa laeissa on kysymys ennen muuta siitä, että lainsäädäntö vastaa riittävän yksiselitteisesti direktiivin vaatimuksia. Siltä osin kuin ehdotetut uudet säännökset laajentavat rangaistavuutta, niiden soveltamisalaan kuuluvia rikoksia arvioidaan tapahtuvan harvoin. Lainmuutosten arvioidaan siten olevan käytännön merkitykseltään verrattain vähäisiä eikä niillä arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Direktiivissä tarkoitettujen rikosten selkeämpi kriminalisointi selkeyttäisi myös Euroopan syyttäjävirston (EPPO) toimivaltaa Suomessa, koska EPPO:n toimivalta perustuu direktiivissä määriteltyihin rikoksiin sellaisina kuin ne on jäsenvaltioissa säädetty osaksi kansallista lakia (neuvoston asetus (EU) 2017/1939 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjävirston (EPPO) perustamisesta, 4 ja 22 artikla).

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Komission rikkomusmenettelyssä esittämään kritiikkiin vastaaminen ei ole toteutettavissa muulla kuin lainsäädännöllä. Ehdotettuja lakeja voidaan pitää parhaana lainsäädännöllisenä toteuttamistapana osiossa 4.1 esiin tuoduilla perusteilla.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Esityksen kohteena olevasta lainsäädännöstä ei ole tehty kattavaa oikeusvertailua, koska sellaisella tiedolla ei oleteta olevan keskeistä merkitystä kysymyksessä olevien asiakokonaisuuksien arvioinnin kannalta. Virkarikosten yrityksen rangaistavuuden osalta esityksessä on kysymys lainsäädännön selkeydestä ja kattavuudesta varsin yksityiskohtaisella tasolla ja kansallisen oikeusjärjestelmän erityispiirteisiin liittyvällä tavalla. Oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta voidaan tuoreimman käytettävissä olevan oikeusvertailuvan selvityksen perusteella ottaa huomioon, että Suomen verrokkimaista ainakaan Ruotsissa ja Norjassa, julkisen vallan käyttöä ei ole yleisesti rajattu oikeushenkilön rangaistusvastuun ulkopuolelle (Jussi Tapani, Oikeushenkilön rangaistusvastuu – nykytila ja kehittämistarpeet. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:22, s. 33-36).

6 Lausuntopalaute ja sen huomioon ottaminen esityksessä

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi annettiin yhteensä 11 lausuntoa. Lausunnon antoivat seuraavat tahot ja henkilöt: eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Helsingin käräjäoikeus, keskusrikospoliisi, oikeusrekisterikeskus, professori Matti Tolvanen, Itä-Suomen yliopisto, Suomen Asianajajaliitto ry, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen syyttäjähdistys ry, Tulli, työ- ja elinkeinoministeriö ja valtakunnansyyttäjän toimisto.

Lausunnot ovat kokonaisuudessaan saatavissa valtioneuvoston hankerekisteristä osoitteesta: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM070:00/2023>

Lausunnoissa luonnosta hallituksen esitykseksi kannatettiin laajasti. Lausuntopalautteessa katsottiin pitkälti ehdotettujen lainmuutosten olevan perusteltuja ja riittäviä direktiivin velvoitteiden täyttämiseksi.

Suomen syyttäjähdistys esitti lausunnossaan, että HE-luonnoksesta poiketen perusmuotoinen Euroopan unionin varojen väärinkäyttö tulisi lisätä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n ja poliisilain 5 luvun 54 §:n ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien säännösten peruserikoksiin, koska sama koskee nykyisin myös perusmuotoista virka-aseman väärinkäyttöä, jona vastaavat teot ovat nykyisin rangaistavia. Vastaavanlaisia näkemyksiä esittivät myös Lakimiesliitto, Tulli ja valtakunnansyyttäjän toimisto. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialla ei ollut huomauttamista lakiehdotuksiin tältä osin, mutta se totesi, että esitetty sääntelyratkaisu saattaisi johtaa tietyissä tilanteissa siihen, että tutkinnan edistämiseksi epäillyksi rikosnimikkeiksi ilmoitettaisiin myös virka-aseman väärinkäyttö, jotta ylimääräisen tiedon käyttäminen olisi mahdollista. Esityksen jatkovalmistelussa lakiehdotuksia on katsottu perustelluiksi muuttaa

lisäämällä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momentin ja poliisilain 5 luvun 54 §:n 2 momentin perusterikoksiin ehdotettu Euroopan unionin varojen väärinkäyttö.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnossa pidettiin esityksen perusteluissa olevaa lainkonkurrensia koskevaa kannanottoa liian kategorisena. Jatkovalmistelussa tätä kannanottoa esityksen perusteluissa ei ole katsottu aiheelliseksi muuttaa perusteiltaan, mutta sitä on selvennetty.

Joissain lausunnoissa esitettiin huomioita myös sääntelyn selkeyden tärkeydestä erityisesti oikeushenkilön rangaistusvastuun osalta. Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja on täsmennetty.

Eräiden lainsäädäntöön jääneiden virheiden korjauksia koskevat lakiehdotukset, jotka eivät liity direktiivin täytäntöönpanoon, on lisätty esitykseen vasta jatkovalmisteluvaiheessa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Rikoslaki

1 luku Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

11 §. Kaksoisrangaistavuuden vaatimus. Pykälän 2 momentin 12 kohtaan tehtäisiin direktiivin velvoitteista ja ehdotetuista muista lainmuutoksista johtuvat muutokset, jotka ovat lähinnä tekniluonteisia (HE 231/2018 vp s. 50-51, 61). Koska tarkoitus on poiketa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta unionin varojen väärinkäyttöä koskevien rikosten osalta, kohdassa ei viitattaisi enää virka-aseman väärinkäyttöä koskeviin rikoslain 40 luvun 7 ja 8 §:ään vaan ehdotettuihin 8 a ja 8 b §:ään. Myös tarkennus siitä, että poikkeus koskee vain unionin varojen väärinkäyttöä, poistettaisiin tarpeettomana, koska ehdotetut 8 a ja 8 b § koskevat ainoastaan tällaisia tekoja.

40 luku Virkarikoksista

8 a §. Euroopan unionin varojen väärinkäyttö. Pykälän 1 momentissa olisi unionin varojen väärinkäyttöä koskeva erityinen rangaistussäännös. Rikoksen tunnusmerkistö vastaa muun kuin henkilöpiirin osalta nykyistä Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskevaa säännöstä (LaVM 21/2018 vp s. 9-10, HE 231/2018 vp s. 63-64). Ehdotetun säännöksen nojalla rangaistaisiin virkamiestä tai kansanedustajaa, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, ja joka tässä tehtävässään varaa, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellista etua. Tässä tarkoitettu ”unionin taloudellinen etu” määritellään momentin sanamuodossa viitatussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja tarkoittaa seuraavaa:

”kaikkia tuloja, menoja ja varoja, jotka kuuluvat johonkin seuraavista, on hankittu niistä jonkin kautta tai lankeavat maksettaviksi niistä johonkin: i) unionin talousarvio; ii) perussopimusten mukaisesti perustettujen unionin toimielinten, elinten ja laitosten talousarviot tai niiden suoraan tai välillisesti hallinnoimat ja valvomat talousarviot”

Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä tuomittava rangaistus olisi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Jatkossa tällaisiin tekoihin sellaisenaan ei enää olisi syytä soveltaa säännöstä virka-aseman väärinkäytöstä. Erillistä säännöstä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana ei enää olisi. Kun ehdotetun säännöksen nojalla arvioitaisiin käytännössä vain sitä, onko jokin 1 momentissa tarkoitettu teko täytynyt, ei virkamiesten osalta rangaistavuus enää edellyttäisi välttämättä sellaista virkavastuuta määrittävän normin rikkomisen osoittamista kuin mitä virka-aseman väärinkäyttöä koskevan rikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää.

Rikoslain 40 luvun 12 §:ssä säädetään 40 luvun säännösten soveltamisesta myös muihin henkilöryhmiin kuin virkamiehiin ja kansanedustajiin. Tarkoitus ei ole ehdotetulla säännöksellä rajoittaa asiallisesti rangaistavuuden henkilöllistä soveltamisalaa. Luvun 12 §:ään tehtäisiin sen vuoksi tarvittavat muutokset jäljempänä esitetyllä tavalla.

Ehdotetun 8 a §:n 2 momentissa säädettäisiin virkamiehelle tuomittavasta harkinnanvaraisesta viraltapanoseuraamuksesta, kuten vastaavista rikoksista nykyisinkin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nimenomaisesti rikoksen yritys rangaistavaksi. Momentin nojalla rangaistavaa olisi siten se, että virkamies tai kansanedustaja, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, tässä tehtävässään yrittää varata, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellista etua. Teon rangaistavuutta yrityksenä arvioidaan rikoslain 5 luvun yleisten säännösten mukaan.

On syytä huomata, että 1 momentin nojalla rangaistaisiin täytettynä rikoksena sellaisiakin epäonnistuneita varojen väärinkäyttöjä, jotka eivät jää vain yritykseksi vaan täyttävät 1 momentin tunnusmerkistön. Esimerkiksi onnistunut unionin varojen varaaminen tai osoittaminen väärään käyttötarkoitukseen unionin taloudellisen edun vahingoittamistarkoituksessa olisi 1 momentin nojalla rangaistava täytettynä rikoksena, vaikkei teko etenisikään niin pitkälle, että se vahingoittaa unionin taloudellista etua, esimerkiksi sen vuoksi, että varojen käyttö väärälle tillille estetään.

On mahdollista, että johonkin muuhun kuin Euroopan unionin varojen väärinkäytön tunnusmerkistöön kuuluvaan tekoon, joka liittyy unionin varojen väärinkäyttöön, voisi soveltaa jatkossakin ainoastaan virka-aseman väärinkäyttöä koskeva rangaistussäännös. Tämä johtuu siitä, että virka-aseman väärinkäyttöä koskeva säännös on soveltamisalaltaan varsin laaja. Tällaisessa tapauksessa kyseistä rangaistussäännöstä voitaisiin soveltaa ehdotetun Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä koskevan erityissäännöksen estämättä.

8 b §. *Törkeä Euroopan unionin varojen väärinkäyttö.* Pykälässä säädettäisiin Euroopan unionin varojen väärinkäytön törkeästä tekemuodosta. Pykälän 1 momentissa ankaroittamisperusteet olisivat samat kuin vastaavista teoista nykyisinkin säädetyt törkeää virka-aseman väärinkäyttöä koskevassa rangaistussäännöksessä (HE 213/2018 vp s. 46-47, HE 58/88 s. 64, LaVM 21/2018 vp s. 10-11). Törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä tuomittava rangaistus olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Tämän lisäksi virkamies olisi tuomittava viralta pantavaksi. Rangaistusasteikko olisi siten sama kuin nykyisin vastaaviin tekoihin sovellettavan rikoslain 40 luvun 8 tai 8 b §:n nojalla. Teon tuomitseminen törkeänä edellyttäisi lisäksi, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Pykälän 2 momentin mukaan myös törkeänä tekemuotona rangaistavan rikoksen yritys olisi rangaistava.

12 §. Soveltamisalasäännökset. Pykälän 3 momentin 1-3 kohtiin sekä 4 ja 5 momenttiin tehtäisiin direktiivin velvoitteista ja ehdotetuista muista lainmuutoksista johtuvat muutokset, joilla varmistettaisiin, että rangaistavuuden ala ei henkilöryhmien osalta kavennu (HE 231/2018 vp s. 26-35, 64).

Pykälän 5 momentissa säädetään luvun säännösten soveltumisesta ulkomaisen parlamentin jäsenen. Koska ehdotetut 8 a ja 8 b § koskisivat jatkossa kansanedustajien lisäksi myös virkamiehiä ja niissä säädettäisiin heidän osaltaan viraltapanosta, säädettäisiin 12 §:n 5 momentissa, jossa näihin pykäliin viitataan, selvyuden vuoksi siitä, ettei ulkomaisen parlamentin jäsenen sovelleta viraltapanoseuraamusta. Ulkomaisen parlamentin jäsenet rinnastuvat enemmän kansanedustajiin, jotka eivät ole virkavastuussa, eikä heihin voi kohdistaa viraltapanoa.

15 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu. Pykälän 1 momentin mukaan lahjuksen ottamiseen (1 §), lahjuksen ottamiseen kansanedustajana (4 §) ja ehdotettuun Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön (8 a §) sekä näiden rikosten törkeisiin tekemuotoihin sovellettaisiin, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Sanamuoto viittaa yleisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskeviin säännöksiin rikoslain 9 luvussa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltaminen edellyttäisi myös, että rikos vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua. Tämän sanamuodon merkitystä selvennetään edellä, ehdotetun 8 a §:n perusteluissa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei näin ollen sovellettaisi rikoksiin, jotka eivät vahingoita tai todennäköisesti vahingoita unionin taloudellista etua, riippumatta siitä oliko vahingoittaminen tarkoituksena. Myöskään direktiivin velvoitteet eivät edellytä säätämään oikeushenkilön rangaistusvastuusta tällaisten tekojen osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajatusta poikkeuksesta siihen rikoslain 9 luvun 1 §:n 2 momentin sääntöön, jonka mukaan oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä ei sovelleta julkisen vallan käytössä tehtyyn rikokseen. Poikkeussäännös 9 luvun 1 §:n 2 momentin sääntöön on tarpeellinen, koska 40 luvun 1 ja 4 §:ssä sekä ehdotetussa 8 a §:ssä on tältä osin kysymys rikoksista, joissa käytetään julkista valtaa (HE 231/2018 vp s. 38-43). Tarkoitus ei ole muuttaa rikoslain 9 luvun säännösten soveltamista muilta osin.

Momentissa julkisoikeudellisella oikeushenkilöllä tarkoitetaan rikoslain 40 luvun 11 §:n 1 kohdassa mainittuja julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä sikäli kuin niiden tehtäviin voi kuulua EU:n varojen käyttöön liittyvää julkisen vallan käyttöä. Julkisella kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan samaa kuin vastaavalla termillä 11 §:n 4 kohdassa eli jokaista valtioiden, hallitusten tai toisten julkisten kansainvälisten järjestöjen muodostamaa kansainvälistä tai ylikansallista järjestöä. (HE 77/2001 vp s. 51-54)

Momentissa säädetyn johdosta oikeushenkilön rangaistusvastuu kattaisi näin ollen tapaukset, joissa luonnollinen henkilö tekee julkista valtaa käyttäen rikoksen sellaisen oikeushenkilön hyväksi tai puolesta, joka on yksityisoikeudellinen yhteisö tai säätiö taikka sellainen julkisoikeudellinen oikeushenkilö, joka ei rikoksen tekemisen yhteydessä käytä julkista valtaa. Viimeksi mainitulla julkisen vallan käytöllä viitataan EU:n varojen käyttöön liittyvään julkisen vallan käyttöön. Esimerkkejä tällaisista tekotyypeistä on edellä osiossa 2.2. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei siten olisi poissuljettu silloinkaan, kun edun saajana oleva oikeushenkilö

käyttää julkista valtaa, joka ei liity EU:n varojen käyttöön, oli tämä oikeushenkilö sitten yksityis- tai julkisoikeudellinen.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu ei sitä vastoin soveltuisi, kun rikos tehdään sellaisen julkisoikeudellisen oikeushenkilön puolesta tai hyväksi, joka käyttää rikoksen tekemisen yhteydessä EU:n varojen käyttöön liittyvää julkista valtaa. Yleensä tällaisessa tilanteessa kysymyksessä on se oikeushenkilö, jossa rikoksen tehnyt luonnollinen henkilö toimii EU:n varojen käyttöön liittyvässä tehtävässä, esimerkiksi virkasuhteessa. Julkisoikeudellisen kansainvälisen järjestön puolesta tai hyväksi tehtyjen rikosten osalta oikeushenkilön rangaistusvastuu on poissuljettu riippumatta siitä, käyttivätkö ne tällaista julkista valtaa.

Pykälän 2 momentti perustuu direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan määritelmään, jonka mukaan oikeushenkilöllä tarkoitetaan ”mitä tahansa yhteisöä, jolla on sovellettavan lain mukaan oikeushenkilön asema, lukuun ottamatta valtioita tai julkisia elimiä niiden käyttäessä julkista valtaa sekä julkisoikeudellisia kansainvälisiä järjestöjä.”

7.2 Pakkokeinolaki

10 luku Salaiset pakkokeinot

3 §. Telekuuntelu ja sen edellytykset. Pykälän 3 momentin 6 kohtaa muutettaisiin niin, että se koskisi myös ehdotettua törkeää Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä. Muutoksen tarkoituksena on edellä osiossa 4.1 todetulla tavalla jättää mahdollisuus telekuuntelun käyttöön jatkossakin, kun vastaavia tekoja ei rangaistaisi enää törkeänä virka-aseman väärinkäyttönä. Lupa telekuunteluun voitaisiin näin ollen muiden edellytysten täytyessä antaa, kun henkilöä on syytä epäillä liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä. Edellytyksenä olisi lisäksi, että rikoksesta epäilty on kyseisen rangaistussäännöksen soveltamisalaan kuuluva henkilö eli rangaistussäännöksessä tarkoitettu virkamies tai kansanedustaja. Myös tätä rikosta koskien soveltuisi saman pykälän 4 momentti, jonka mukaan 3 momentissa tarkoitettun luvan antamisen edellytyksenä on lisäksi, että rikoksella on tavoiteltu erityisen suurta hyötyä ja rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti.

Telekuuntelu olisi vastaavin edellytyksin mahdollista myös, kun rikosepäily koskee törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön yritystä (pakkokeinolain 11 luvun 1 §).

56 §. Ylimääräisen tiedon käyttäminen. Pykälän 2 momentin 9 kohtaa muutettaisiin niin, että se koskisi myös ehdotettua Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä. Muutoksen tarkoituksena on edellä osiossa 4.1 todetulla tavalla jättää mahdollisuus ylimääräisen tiedon käyttöön jatkossakin, kun vastaavia tekoja ei rangaistaisi enää törkeänä virka-aseman väärinkäyttönä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytykset säilyisivät muuten ennallaan. Ylimääräistä tietoa saisi siten käyttää vain, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Mahdollisuus ylimääräisen tiedon käyttämiseen koskisi myös ehdotettua törkeää Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä johtuen tämän rikoksen enimmäisrangaistuksesta.

7.3 Rikosrekisterilaki

6 §. Pykälän 4 momentin viittausta sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa tarkoitettua tehtävää varten annettavasta rikosrekisteriotteesta muutettaisiin niin, että otteeseen merkittäisiin 6 §:n 2 momentissa mainittujen tietojen lisäksi myös 6 §:n 3 momentissa mainitut tiedot. Pykälän 3 momentissa mainitut tiedot ovat muista EU-jäsenvaltioista saatuja tietoja

päätöksistä, joilla henkilö on tuomittu 2 momentissa tarkoitettua rikosta vastaavasta rikoksesta sekä säilytysrekisteriin merkityistä Suomen kansalaista koskevista toisessa EU-jäsenvaltioissa annetuista tuomioista, joilla hänet on tuomittu 2 momentissa tarkoitettua rikosta vastaavasta rikoksesta. Rikosrekisteritietojen tiedonvaihdosta säädetään laissa rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (214/2012).

Pykälän 6 momenttia muutettaisiin niin, ettei siinä enää viitattaisi rikoslain 40 luvun 8 a §:ssä tarkoitettuun Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana ja 40 luvun 8 b §:ssä tarkoitettuun törkeää Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskeviin säännöksiin, vaan esityksessä ehdotettuihin nämä rangaistussäännökset korvaaviin kriminalisointeihin. Nimikkeiden lisäksi myös viitattavien rangaistussäännösten henkilöllistä soveltamisalaa muutettaisiin tässä esityksessä ehdotetulla tavalla. Tämän johdosta rikosrekisterioitteeseen merkittäisiin jatkossa myös muiden kuin kansanedustajien osalta unionin varojen väärinkäyttöä koskevat rikokset. Momentissa korjattaisiin samalla myös eräät vanhentuneet lakiviittaukset. Lisäksi momentin rakennetta muutettaisiin jaotteleamalla se numeroiduiksi kohdiksi. Viimeksi mainittu muutos tehtäisiin momentin luettavuuden parantamiseksi eikä se vaikuttaisi säännöksen sisältöön.

Pykälän 7 momenttia muutettaisiin niin, että sen alkuun siirrettäisiin asiallisesti 6 momentin viimeinen virke. Muutos tehtäisiin edellä mainitun 6 momentin rakenteen muutoksen vuoksi eikä se vaikuttaisi säännöksen sisältöön.

7.4 Laki rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

13 a §. *Tietojen tallentaminen ECRIS-TCN-järjestelmään.* Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan täydennettäväksi siten, että se kattaisi rikoksesta tuomittujen ECRIS-TCN-asetuksen 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettujen kolmannen maan kansalaisten lisäksi myös Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaiset, joilla on myös kolmannen maan kansalaisuus.

Ehdotus vastaa asiallisesti hallituksen esityksessä 106/2022 vp ehdotettua sääntelyä sekä ECRIS-TCN-asetuksen 2 ja 5 artiklan edellytyksiä. Hallituksen esityksen 106/2022 vp eduskuntakäsittelyssä momentin sisältöä selvennettiin lisäämällä sen sanamuotoon rikoksesta tuomitut asetuksen 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettujen kolmannen maan kansalaiset. Asetuksen 2 artikla kuitenkin edellyttää, että sanamuoto kattaa myös jäsenvaltion kansalaiset, joilla on myös kolmannen maan kansalaisuus.

7.5 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

1 luku Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

10 §. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan on jäänyt virheelliset viittaukset kumottuihin rikoslain 20 luvun 1, 4, 5, 6, 8 a ja 8 b §:ään. Kohtaa muutettaisiin niin, että siinä viitattaisiin kumottujen säännösten sijaan niiden asemasta sovellettaviin 1.1.2023 voimaan tulleisiin rikoslain 20 luvun 1, 3, 4, 5, 9, 14, 16 ja 18 §:ään (ks. HE 13/2022 vp). Muilta osin kohta jäisi nykyiselleen.

7.6 Esitutkintalaki

2 luku Esitutkintaan osalliset

6 §. *Avustaja ja tukihenkilö.* Pykälän 2 momenttiin on jäänyt virheelliset viittaukset kumottuihin rikoslain 20 luvun 9 ja 9 a §:ään. Momenttia muutettaisiin niin, että siinä viitattaisiin kumottujen säännösten sijaan niiden asemasta sovellettaviin 1.1.2023 voimaan tulleisiin rikoslain 20 luvun 10 ja 11 §:ään (ks. HE 13/2022 vp). Muilta osin momentti jäisi nykyiselleen.

7.7 Laki liiketoimintakiellosta

3 §. *Liiketoimintakiellon määrittämisen edellytykset.* Pykälän 3 momentin 3 kohtaan on jäänyt virheelliset viittaukset kumottuihin rikoslain 20 luvun 9 ja 9 a §:ään. Kohtaa muutettaisiin niin, että siinä viitattaisiin kumottujen säännösten sijaan niiden asemasta sovellettaviin 1.1.2023 voimaan tulleisiin rikoslain 20 luvun 10 ja 11 §:ään (ks. HE 13/2022 vp). Muilta osin kohta jäisi nykyiselleen.

7.8 Poliisilaki

5 luku Salaiset tiedonhankintakeinot

28 §. *Peitetoiminta ja sen edellytykset.* Pykälän 3 momenttiin on jäänyt virheellinen viittaus kumottuun rikoslain 17 luvun 19 §:ään, jossa oli rangaistussäännös sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta. Momenttia muutettaisiin niin, että viittaus kumottuun säännökseen poistettaisiin. Muilta osin momentti jäisi nykyiselleen. Kumotun rikoslain 17 luvun 19 § asemasta sovelletaan 1.1.2023 voimaan tullutta rikoslain 20 luvun 21 §:n rangaistussäännöstä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapidosta (ks. HE 13/2022 vp). Koska tämän rikoksen enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, soveltuu poliisilain 28 §:n 3 momentti siihen ilman eri mainintaa.

54 §. *Ylimääräisen tiedon käyttäminen.* Pykälän 2 momentin 9 kohtaa muutettaisiin niin, että se koskisi myös ehdotettua Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä. Muutoksen tarkoituksena on edellä osiossa 4.1 todetulla tavalla jättää mahdollisuus ylimääräisen tiedon käyttöön jatkossakin, kun vastaavia tekoja ei rangaistaisi enää törkeänä virka-aseman väärinkäyttönä. Ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytykset säilyisivät muuten ennallaan.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.4.2024

Direktiivin täytäntöönpanon määräaika oli 6.7.2019. Komission vireillä olevan rikkomusmenettelyn johdosta ehdotetun direktiivin täytäntöönpanoa täydentävän lainsäädännön olisi siten syytä tulla voimaan viipymättä.

Rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain osalta ehdotetun lainmuutoksen olisi syytä tulla voimaan viipymättä, sillä kyse on ECRIS-TCN-asetusta täydentävään lainsäädäntöön sisältyvän virheen korjaamisesta. Samoin rikosrekisterilain 6 §:n 4 momenttiin ehdotetun lainmuutoksen ja rikoslain 20 lukuun viittaavien säännösten muutosten olisi syytä tulla voimaan viipymättä, sillä kyse on säännöksissä olevien virheiden korjaamisesta.

Lakien soveltamisen kannalta voimaantuloajankohdan olisi myös syytä olla selkeä ja havainnollinen.

9 Toimeenpano ja seuranta

Direktiivin täytäntöönpanoon liittyvät ehdotetut lait toimitetaan niiden voimaantulon jälkeen kirjallisesti komissiolle direktiivin 17 artiklan velvoitteiden mukaisesti.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 8 §:ssä säädetty rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä. Sen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Direktiivin täytäntöönpanoon liittyvissä ehdotetuissa lainmuutoksissa on kysymys ennen muuta lainsäädännön selkiyttämisestä, ja säännökset on pyritty muotoilemaan mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Tämä edistää rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimusten toteutumista.

Rangaistavuudessa ei mentäisi pidemmälle kuin mitä direktiivin velvoitteiden täytäntöönpanon ja kansallisen rikoslainsäädännön sisäisen johdonmukaisuuden voidaan katsoa edellyttävän, mitä voidaan pitää tarpeellisena ja oikeasuhtaisena. Vaikutus yrityksen rangaistavuuden alaan olisi melko vähäistä. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentaminen olisi soveltamisalaltaan melko kapeaa eikä se vaikuttaisi rangaistavuuden alaan. Ehdotettujen lainmuutosten voidaan arvioida olevan käytännön merkitykseltään verrattain vähäisiä.

Perustuslakivaliokunta on suhtautunut pidättyvästi ylimääräisen tiedon käytön sallimiseen sellaisten rikosten selvittämisessä, joista säädetty ankarin rangaistus on vähemmän kuin kolme vuotta vankeutta. Valiokunnan lausuntokäytännön valossa lievemmin rangaistavien rikosten ottaminen pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n sääntelyn piiriin on siten poikkeuksellista. Valiokunnan mukaan estettä ei kuitenkaan ole ollut sille, että ylimääräisen tiedon käyttöä koskevan säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisiakin yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat muihin ylimääräisen tiedon käyttämisen edellytyksenä oleviin rikoksiin ja jotka täyttävät perustuslain 10 §:ssä luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamiselle asetetut vaatimukset (PeVL 32/2013 vp s. 7/I, PeVL 98/2022 vp s. 4-5).

Käsitellessään lokakuussa 2023 voimaan tulleita pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n muutoksia, joilla muun muassa virka-aseman väärinkäyttö lisättiin säännöksen soveltamisalaan, perustuslakivaliokunta totesi, että lakivaliokunnan tulee perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 98/2022 vp) esitettyä taustaa vasten arvioida tarkasti pakkokeinolain mukaisen sääntelyn laajennuksia. Käsitellessään kyseisiä pakkokeinolain muutosehdotuksia lakivaliokunta katsoi laajennusten olevan hyväksyttävissä (LaVM 30/2022 vp, s. 13-17), mutta piti perustuslakivaliokunnan huomioiden valossa tärkeänä, että ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien muutosten vaikutuksia ja kohdentumista vakavuusasteeltaan erilaisiin rikoksiin seurataan ja tarvittaessa tarkastellaan sääntelyn muutostarpeita (ks. myös EV 305/2022 vp, 2. lausuma). Esityksessä ehdotettu sääntely ei olennaisesti laajentaisi ylimääräisen tiedon käyttöä koskevia viranomaisten toimivaltuuksia, vaan tarkoituksena on säilyttää ne Euroopan unionin väärinkäyttönä rangaistavien tekojen osalta, vaikka tekoja jatkossa koskisi ehdotettu erillinen rangaistussäännös. Kun Euroopan unionin varojen väärinkäyttörikoksen säätämisen vaikutus rangaistavuuden alaan olisi vähäistä, olisi tämän vaikutus kyseessä olevaan pakkokeinoon merkitykseltään hyvin vähäinen. Toimivaltuuksien säilyttäminen ylimääräisen tiedon käyttöön myös tämän rikoksen osalta on esityksessä todetuista syistä perusteltua. Esitys on tältä osin perustuslain kannalta asianmukainen.

Ehdotettujen lainmuutosten kohdistuessa myös kansanedustajan asemassa olevaan henkilöön, voidaan todeta, että perustuslakivaliokunta on katsonut kansanedustajan asemasta annettujen perustuslain säännösten edellyttävän edustajan puhe- ja toimintavapauden turvaamista kaikissa edustajantehtäviin kuuluvissa toimissa, kuitenkin siten, että edustajaa ei ole perustuslain säännöksillä vapautettu vastaamasta lailla rangaistaviksi säädettyistä teoista (PeVL 68/2010 vp, s. 4, PeVM 54/1982 vp, s. 4/I). Perustuslakivaliokunta ei ole katsonut perustuslaista johtuvan esteitä sääätä edustajantoimen hoitamisen kannalta moitittavia kansanedustajan tekoja rangaistaviksi, jos sääntely muutoin täyttää perustuslaista johtuvat vaatimukset eikä asiattomasti vaaranna kansanedustajan tehtävien vapaata ja häiriötöntä hoitamista (PeVL 29/2001 vp, s. 2—3). Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostuisi ongelmalliseksi perustuslain kannalta, eikä ehdotetulla sääntelyllä poikettaisi kansanedustajan koskemattomuudesta, josta säädetään perustuslain 30 §:ssä.

Ehdotetut lainmuutokset koskevat sääntelyä, jonka suhdetta perustuslakiin on lähemmin arvioitu erityisesti hallituksen esityksessä HE 231/2018 vp (s. 64-65). Tätä aiempaa arviota ei edellä todetuista syistä ole aihetta muuttaa.

Rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia koskeva muutosehdotus koskee sääntelyä, jonka suhdetta perustuslakiin on arvioitu hallituksen esityksessä 106/2022 vp.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuihin tehtäviin liittyvän rikostaustan tarkastamisen suhdetta perustuslakiin on arvioitu hallituksen esityksessä 299/2022 vp.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 40 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 12 §:n 3 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 368/2019,

muutetaan 1 luvun 11 §:n 2 momentin 12 kohta, 40 luvun 8 a ja 8 b § sekä 12 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohta sekä 4 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 11 §:n 2 momentin 12 kohta ja 40 luvun 8 a ja 8 b § sekä 12 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohta sekä 5 momentti laissa 368/2019 ja 12 §:n 4 momentti laissa 586/2019, sekä

lisätään 40 lukuun uusi 15 § seuraavasti:

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

12) 40 luvun 8 a tai 8 b §:ssä, jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

40 luku

Virkarikoksista

8 a §

Euroopan unionin varojen väärinkäyttö

Jos virkamies tai kansanedustaja, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, tässä tehtävässään varaa, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, hänet on tuomittava *Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtäväänsä.

Yritys on rangaistava.

8 b §

Törkeä Euroopan unionin varojen väärinkäyttö

Jos Euroopan unionin varojen väärinkäytössä

1) tavoitellaan huomattavan suurta hyötyä,
2) pyritään aiheuttamaan erityisen tuntuva haittaa tai vahinkoa tai
3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai häikäilemättömästi
ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, virkamies tai kansanedustaja on tuomittava *törkeästi Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä virkamies lisäksi viralta pantavaksi.

Yritys on rangaistava.

12 §

Soveltamisalasäännökset

Ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun:

1) 1–3, 8 a, 8 b ja 14 §:ää;

2) 5, 7, 8, 9 ja 10 §:ää, jos ulkomainen virkamies toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen veloitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä taikka Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä.

Tämän luvun 1–3, 5, 7, 8, 9, 10 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, ulkomaiseen virkamieheen, joka poliisilain 5 a luvun 57 §:n 3 momentissa tai sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla toimii tai käyttää tiedustelumenetelmää Suomen alueella.

Tämän luvun 4, 4 a, 8 a, 8 b ja 14 §:ää sovelletaan viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

15 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Sellaiseen Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön, törkeään Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön, lahjuksen ottamiseen, törkeään lahjuksen ottamiseen, lahjuksen ottamiseen kansanedustajana ja törkeään lahjuksen ottamiseen kansanedustajana, joka vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Edellä 1 momentissa säädettyä sovelletaan sen estämättä, mitä 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, jos oikeushenkilö, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty, ei ole valtio tai muu

julkisoikeudellinen oikeushenkilö sen käyttäessä julkista valtaa rikoksen tekemisen yhteydessä tai julkinen kansainvälinen järjestö. _____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . _____

2.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 56 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 3 momentin 6 kohta ja 56 §:n 2 momentin 9 kohta, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 452/2023, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Lupa telekuunteluun voidaan antaa myös, kun jotakuta on syytä epäillä liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä:

6) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäyttämisestä tai törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä;

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 4, 6 ja 7 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 4 momentti laissa 744/2023 sekä 6 ja 7 momentti laissa 208/2022, seuraavasti:

6 §

Henkilö saa itseään koskevan 2 momentissa tarkoitettun otteen rikosrekisteristä myös voidakseen toimia kuvaohjelman (710/2011) mukaisena kuvaohjelmaluokittelijana. Tällöin otteeseen merkitään edellä 2 ja 3 momentissa mainittujen tietojen lisäksi tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu rikoslain 17 luvun 17 §:ssä tarkoitettua väkivaltakuvauksen levittämisestä tai rikoslain 17 luvun 18 b §:ssä tarkoitettua kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle. Lisäksi henkilö saa rikosrekisteristä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 28 §:ssä tarkoitettua tehtävää varten itseään koskevan otteen, johon merkitään edellä 2 ja 3 momentissa mainitut tiedot.

Sen lisäksi, mitä 1–5 momentissa säädetään, henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista sekä asetuksen (EU) 2017/1129 ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/1503 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua hyvämainaisuuden arviointia varten. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu:

1) arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (348/2017) 8 luvun 11 §:ssä tarkoitettua luvattomasta arvopaperikeskuksen toiminnan harjoittamisesta tai 12 §:ssä tarkoitettua luvattomasta keskusvastapuolen toiminnan harjoittamisesta;

2) eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (186/2023) 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua luotonantajarikoksesta tai 2 momentissa tarkoitettua vertaislainanvälittäjärikoksesta;

3) joukkolainanhaltijoiden edustajasta annetun lain (574/2017) 22 §:ssä tarkoitettua edustajarikoksesta;

4) joukkorahoituspalvelun tarjoamisesta annetun lain (203/2022) 22 §:ssä tarkoitettua joukkorahoitusrikoksesta;

5) kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) 13 luvun 2 §:ssä tarkoitettua luvattomasta kaupankäynnin järjestämisestä rahoitusvälineillä;

6) kiinnitysluottopankeista ja katetuista joukkolainoista annetun lain (151/2022) 48 §:ssä tarkoitettua kiinnitysluottopankkirikoksesta;

7) kiinteistörahastolain (1173/1997) 25 §:ssä tarkoitettua kiinteistörahastorikoksesta;

8) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 21 luvun 2 §:ssä tarkoitettua luottolaitosrikoksesta tai 3 §:ssä tarkoitettua luottolaitoksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta;

9) maksulaitoslain (297/2010) 49 §:ssä tarkoitettua maksulaitosrikoksesta;

10) osakeyhtiölain (624/2006) 25 luvun 1 §:ssä tarkoitettua osakeyhtiörikoksesta;

11) osuuskuntalain (421/2013) 27 luvun 1 §:ssä tarkoitettua osuuskuntarikoksesta;

12) panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 37 §:n 1 momentissa tarkoitettu panttilainausrikoksesta;

13) rikoslain:

a) 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettu rekisterimerkintärikoksesta, 11 §:ssä tarkoitettu liiketoimintakiellon rikkomisesta, 13 §:ssä tarkoitettu lahjuksen antamisesta, 14 §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjuksen antamisesta, 14 a §:ssä tarkoitettu lahjuksen antamisesta kansanedustajalle tai 14 b §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle;

b) 28 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kavalluksesta tai 5 §:ssä tarkoitettu törkeästä kavalluksesta;

c) 29 luvun 1 §:ssä tarkoitettu veropetoksesta, 2 §:ssä tarkoitettu törkeästä veropetoksesta, 4 §:ssä tarkoitettu verorikkomuksesta, 4 a §:ssä tarkoitettu työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 4 b §:ssä tarkoitettu törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 4 c §:ssä tarkoitettu tapaturmavakuutusmaksupetoksesta, 5 §:ssä tarkoitettu avustuspetoksesta, 6 §:ssä tarkoitettu törkeästä avustuspetoksesta, 7 §:ssä tarkoitettu avustuksen väärinkäytöstä tai 7 a §:ssä tarkoitettu törkeästä avustuksen väärinkäytöstä;

d) 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettu markkinointirikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettu kilpailumenettelyrikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettu kuluttajaluottorikoksesta, 7 §:ssä tarkoitettu lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 7 a §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 8 §:ssä tarkoitettu lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 8 a §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 9 §:ssä tarkoitettu kirjanpitorikoksesta, 9 a §:ssä tarkoitettu törkeästä kirjanpitorikoksesta, 10 §:ssä tarkoitettu tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta tai 10 a §:ssä tarkoitettu tilintarkastusrikoksesta;

e) 32 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kätkemisrikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettu törkeästä kätkemisrikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettu ammattimaisesta kätkemisrikoksesta, 4 §:ssä tarkoitettu tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta, 6 §:ssä tarkoitettu rahanpesusta, 7 §:ssä tarkoitettu törkeästä rahanpesusta, 8 §:ssä tarkoitettu salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi tai 9 §:ssä tarkoitettu tuottamuksellisesta rahanpesusta;

f) 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismirikoksen rahoittamisesta, 5 a §:ssä tarkoitettu terroristin rahoittamisesta tai 5 b §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän rahoittamisesta;

g) 36 luvun 1 §:ssä tarkoitettu petoksesta, 2 §:ssä tarkoitettu törkeästä petoksesta, 4 §:ssä tarkoitettu vakuutuspetoksesta tai 5 §:ssä tarkoitettu luottamusaseman väärinkäytöstä;

h) 37 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rahanväärennyksestä, 2 §:ssä tarkoitettu törkeästä rahanväärennyksestä, 3 §:ssä tarkoitettu lievästä rahanväärennyksestä, 4 §:ssä tarkoitettu rahanväärennyksen valmistelusta, 5 §:ssä tarkoitettu väärän rahan käytöstä, 6 §:ssä tarkoitettu väärän rahan hallussapidosta, 7 §:ssä tarkoitettu rahajäljitelmän levityksestä, 8 §:ssä tarkoitettu maksuvälinepetoksesta, 9 §:ssä tarkoitettu törkeästä maksuvälinepetoksesta tai 11 §:ssä tarkoitettu maksuvälinepetoksen valmistelusta;

i) 38 luvun 1 §:ssä tarkoitettu salassapitorikoksesta;

j) 39 luvun 1 §:ssä tarkoitettu velallisen epärehellisyydestä, 1 a §:ssä tarkoitettu törkeästä velallisen epärehellisyydestä, 2 §:ssä tarkoitettu velallisen petoksesta, 3 §:ssä tarkoitettu törkeästä velallisen petoksesta, 4 §:ssä tarkoitettu velallisen vilpillisyydestä tai 6 §:ssä tarkoitettu velkojansuosinnasta;

k) 40 luvun 1 §:ssä tarkoitettu lahjuksen ottamisesta, 2 §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjuksen ottamisesta, 3 §:ssä tarkoitettu lahjusrikkomuksesta, 4 §:ssä tarkoitettu lahjuksen ottamisesta kansanedustajana, 4 a §:ssä tarkoitettu törkeästä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana, 8 a §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä tai 8 b §:ssä tarkoitettu törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä;

l) 51 luvussa tarkoitetuista arvopaperimarkkinarikoksista;

14) sijoituspalvelulain (747/2012) 16 luvun 2 §:ssä tarkoitettu sijoituspalvelurikoksesta tai 4 §:ssä tarkoitettu sijoituspalveluyrityksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta;

15) sijoitusrahastolain (213/2019) 27 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua sijoitusrahastorikoksesta;

16) säästöpankkilain (1502/2001) 127 §:ssä tarkoitettua säästöpankkirikoksesta;

17) vaihtoehtorahaston hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 5 §:ssä tarkoitettua vaihtoehtorahastorikoksesta.

Edellä 6 momentissa tarkoitettuun otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on ennen siinä mainittujen lainkohtien voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla tuomittu siinä mainittua tekoa vastaavasta rikoksesta. Edellä 1–6 momentissa tarkoitettua otetta pyydetäessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Edellä 2–6 momentissa tarkoitettu ote toimitetaan vain sille, jota se koskee.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012) 13 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 73/2023, seuraavasti:

13 a §

Tietojen tallentaminen ECRIS-TCN-järjestelmään

Oikeusrekisterikeskus tallentaa asetuksessa tarkoitettuun jäsenvaltioiden tunnistamista koskevaan järjestelmään, jäljempänä *ECRIS-TCN-järjestelmä*, perustamaansa asetuksen 5 artiklassa tarkoitettuun tietueeseen rikoksesta tuomitusta asetuksen 3 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettua kolmannen maan kansalaisesta ja sellaisesta jäsenvaltion kansalaisesta, jolla on myös kolmannen maan kansalaisuus:

1) rikosrekisteriin merkityt rikosrekisterilain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa mainitut tiedot sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

2) sakkorekisteriin merkityt tiedot tuomitun nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos sitä ei ole käytettävissä, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä sakkorekisteriin merkityn ratkaisun osalta oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään merkityt tiedot tuomitun syntymävaltiosta ja -paikkakunnasta, sukupuolesta, mahdollisista aiemmista nimistä sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

3) tiedot pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 3 §:n 1 ja 3 momentin sekä 3 a §:n nojalla otetuista sormenjäljistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 670/2014, seuraavasti:

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

10 §

Syyttäjä voi ryhtyä omasta tai asianosaisen aloitteesta toimenpiteisiin tuomioesityksen tekemiseksi ja sen käsittelemiseksi 5 b luvussa tarkoitettussa oikeudenkäynnissä, jos:

1) epäilystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 1, 3–5, 9, 14, 16 ja 18 §:ssä tai 21 luvun 4, 5, 6 a ja 7–15 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta; ja

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

esitutkintalain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1181/2014, seuraavasti:

2 luku

Esitutkintaan osalliset

6 §

Avustaja ja tukihenkilö

Rikoslain (39/1889) 20 luvun 10 ja 11 §:ssä tarkoitetun paritusrikoksen kohteena olleen muun henkilön kuin asianomistajan oikeuteen käyttää avustajaa esitutkinnassa, esityksen tekemiseen tuomioistuimelle avustajan tai tukihenkilön määräämiseksi sekä avustajan kelpoisuuteen sovelletaan, mitä tämän lain 4 luvun 10 §:ssä säädetään. Tällaisen henkilön avustajan ja tukihenkilön oikeuteen olla läsnä päämiestä kuulusteltaessa sovelletaan, mitä 7 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen avustajasta ja asianomistajalle määrätystä tukihenkilöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:n 3 momentin 3 kohta,
sellaisena kuin se on laissa 1179/2014, seuraavasti:

3 §

Liiketoimintakiellon määrämisen edellytykset

Lisäksi liiketoimintakielloon voidaan määrätä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö, jos hän on
liiketoiminnassa syyllistynyt:

3) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistuneeseen rikoslain 20 luvun 10 tai
11 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

poliisilain 5 luvun 28 ja 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 28 §:n 3 momentti ja 54 §:n 2 momentin 9 kohta, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 492/2023, seuraavasti:

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

28 §

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Poliisilla on oikeus kohdistaa rikoksen estämiseksi henkilöön peitetoimintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän sellaiseen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

54 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 25.1.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

rikoslain 1 luvun 11 §:n ja 40 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 12 §:n 3 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 368/2019,

muutetaan 1 luvun 11 §:n 2 momentin 12 kohta, 40 luvun 8 a ja 8 b § sekä 12 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohta sekä 4 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 11 §:n 2 momentin 12 kohta ja 40 luvun 8 a ja 8 b § sekä 12 §:n 3 momentin 1 ja 2 kohta sekä 5 momentti laissa 368/2019 ja 12 §:n 4 momentti laissa 586/2019, sekä

lisätään 40 lukuun uusi 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

11 §

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

12) 40 luvun 7, 8, 8 a tai 8 b §:ssä, jos teko on unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu varojen väärinkäyttö ja jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

12) 40 luvun 8 a tai 8 b §:ssä, jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

40 luku

40 luku

Virkarikoksista

8 a §

Euroopan unionin varojen väärinkäyttö
kansanedustajana

Jos kansanedustaja, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, tässä tehtävässään varaa, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, hänet on tuomittava *Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

8 b §

Törkeä Euroopan unionin varojen väärinkäyttö **kansanedustajana**

Jos Euroopan unionin varojen väärinkäytössä kansanedustajana

- 1) tavoitellaan huomattavan suurta hyötyä *tai*
- 2) pyritään aiheuttamaan erityisen tuntuva haittaa tai vahinkoa

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, virkamies tai kansanedustaja on tuomittava *törkeästi Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä virkamies lisäksi viralta pantavaksi.

Virkarikoksista

8 a §

Euroopan unionin varojen väärinkäyttö

Jos *virkamies tai* kansanedustaja, jonka tehtävänä on varojen tai muun omaisuuden hallinnointi, tässä tehtävässään varaa, osoittaa, maksaa tai käyttää tällaista omaisuutta tiettyyn tarkoitukseen omaisuuden käyttötarkoituksen vastaisesti vahingoittaakseen unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, hänet on tuomittava *Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Yritys on rangaistava.

8 b §

Törkeä Euroopan unionin varojen väärinkäyttö

Jos Euroopan unionin varojen väärinkäytössä

- 1) tavoitellaan huomattavan suurta hyötyä,
- 2) pyritään aiheuttamaan erityisen tuntuva haittaa tai vahinkoa tai
- 3) *rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai häikäilemättömästi*

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, virkamies tai kansanedustaja on tuomittava *törkeästi Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä virkamies lisäksi viralta pantavaksi.

Yritys on rangaistava.

12 §

Soveltamisalasäännökset

Ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun:

- 1) 1–3 ja 14 §:ää;
- 2) 5, 7–10 §:ää, jos ulkomainen virkamies toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä taikka Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä;
- 3) 7 ja 8 §:ää, jos teko on unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu varojen väärinkäyttö.

Tämän luvun 1–3, 5, 7–10 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, ulkomaiseen virkamieheen, joka poliisilain 5 a luvun 57 §:n 3 momentissa tai sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla toimii tai käyttää tiedustelumenetelmää Suomen alueella.

Tämän luvun 4, 4 a, 8 a, 8 b ja 14 §:ää sovelletaan myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

(uusi)

12 §

Soveltamisalasäännökset

Ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, tämän luvun:

- 1) 1–3, 8 a, 8 b ja 14 §:ää;
- 2) 5, 7, 8, 9 ja 10 §:ää, jos ulkomainen virkamies toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tai rikosten ennalta estämisen ja esitutkintatehtävissä taikka Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä.
- 3) (kumotaan)

Tämän luvun 1–3, 5, 7, 8, 9, 10 ja 14 §:ää sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, ulkomaiseen virkamieheen, joka poliisilain 5 a luvun 57 §:n 3 momentissa tai sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla toimii tai käyttää tiedustelumenetelmää Suomen alueella.

Tämän luvun 4, 4 a, 8 a, 8 b ja 14 §:ää sovelletaan *viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta* myös ulkomaisen parlamentin jäseneneen.

15 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Sellaiseen Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön, törkeään Euroopan unionin varojen väärinkäyttöön, lahjuksen

ottamiseen, törkeään lahjuksen ottamiseen, lahjuksen ottamiseen kansanedustajana ja törkeään lahjuksen ottamiseen kansanedustajana, joka vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua unionin taloudellista etua, sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Edellä 1 momentissa säädettyä sovelletaan sen estämättä, mitä 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, jos oikeushenkilö, jonka puolesta tai hyväksi rikos on tehty, ei ole valtio tai muu julkisoikeudellinen oikeushenkilö sen käyttäessä julkista valtaa rikoksen tekemisen yhteydessä tai julkinen kansainvälinen järjestö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 56 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 3 momentin 6 kohta ja 56 §:n 2 momentin 9 kohta, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 452/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 luku

10 luku

Salaiset pakkokeinot

Salaiset pakkokeinot

3 §

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Lupa telekuunteluun voidaan antaa myös, kun jotakuta on syytä epäillä liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä:

Lupa telekuunteluun voidaan antaa myös, kun jotakuta on syytä epäillä liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä:

6) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäyttämisestä;

6) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäyttämisestä tai törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä;

56 §

56 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, tai virka-aseman väärinkäyttäminen; taikka

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa
744/2023, ja 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 208/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Henkilö saa itseään koskevan 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä myös voidakseen toimia kuvaohjelmalain (710/2011) mukaisena kuvaohjelmaluokittelijana. Tällöin otteeseen merkitään edellä 2 ja 3 momentissa mainittujen tietojen lisäksi tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu rikoslain 17 luvun 17 §:ssä tarkoitetusta väkivaltakuvauksen levittämisestä tai rikoslain 17 luvun 18 b §:ssä tarkoitetusta kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle. Lisäksi henkilö saa rikosrekisteristä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 28 §:ssä tarkoitettua tehtävää varten itseään koskevan otteen, johon merkitään edellä 2 momentissa mainitut tiedot.

Henkilö saa itseään koskevan 2 momentissa tarkoitetun otteen rikosrekisteristä myös voidakseen toimia kuvaohjelmalain (710/2011) mukaisena kuvaohjelmaluokittelijana. Tällöin otteeseen merkitään edellä 2 ja 3 momentissa mainittujen tietojen lisäksi tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu rikoslain 17 luvun 17 §:ssä tarkoitetusta väkivaltakuvauksen levittämisestä tai rikoslain 17 luvun 18 b §:ssä tarkoitetusta kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle. Lisäksi henkilö saa rikosrekisteristä sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 28 §:ssä tarkoitettua tehtävää varten itseään koskevan otteen, johon merkitään edellä 2 ja 3 momentissa mainitut tiedot.

Sen lisäksi, mitä 1–5 momentissa säädetään, henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista sekä asetuksen (EU) 2017/1129 ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/1503 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua hyvämaineisuuden arviointia varten. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (348/2017) 8 luvun 11 §:ssä tarkoitetusta luvattomasta arvopaperikeskuksen toiminnan harjoittamisesta, 8 luvun 12 §:ssä tarkoitetusta

Sen lisäksi, mitä 1–5 momentissa säädetään, henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä yrityksille suunnatun joukkorahoituspalvelun eurooppalaisista tarjoajista sekä asetuksen (EU) 2017/1129 ja direktiivin (EU) 2019/1937 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/1503 5 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua hyvämaineisuuden arviointia varten. Otteeseen merkitään tiedot päätöksestä, jolla hänet on tuomittu:

1) arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain (348/2017) 8 luvun 11 §:ssä tarkoitetusta luvattomasta arvopaperikeskuksen toiminnan harjoittamisesta tai 12 §:ssä tarkoitetusta

luvattomasta keskusvastapuolen toiminnan harjoittamisesta, eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (853/2016) 19 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luotonantajarikoksesta, 19 §:n 2 momentissa tarkoitetusta vertaislainanvälittäjärikoksesta, joukkolainanhaltijoiden edustajasta annetun lain (574/2017) 22 §:ssä tarkoitetusta edustajarikoksesta, joukkorahoituspalvelun tarjoamisesta annetun lain (203/2022) 22 §:ssä tarkoitetusta joukkorahoitusrikoksesta, kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) 13 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta luvattomasta kaupankäynnin järjestämisestä rahoitusvälineillä, kiinnitysluottopankkitoiminnasta annetun lain (688/2010) 32 §:ssä tarkoitetusta kiinnitysluottopankkirikoksesta, kiinteistörahastolain (1173/1997) 25 §:ssä tarkoitetusta kiinteistörahastorikoksesta, luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 21 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta luottolaitosrikoksesta, 21 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta luottolaitoksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta, maksulaitoslain (297/2010) 49 §:ssä tarkoitetusta maksulaitosrikoksesta, osakeyhtiölain (624/2006) 25 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta osakeyhtiörikoksesta, osuuskuntalain (421/2013) 27 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta osuuskuntarikoksesta, panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 37 §:n 1 momentissa tarkoitetusta panttilainausrikoksesta, rikoslain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta rekisterimerkintärikoksesta, 16 luvun 11 §:ssä tarkoitetusta liiketoimintakiellon rikkomisesta, 16 luvun 13 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen antamisesta, 16 luvun 14 §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen antamisesta, 16 luvun 14 a §:ssä tarkoitetusta lahjuksen antamisesta kansanedustajalle, 16 luvun 14 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle, 28 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta kavalluksesta, 28 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta törkeästä kavalluksesta, 29 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta veropetoksesta, 29 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä veropetoksesta, 29 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta

luvattomasta keskusvastapuolen toiminnan harjoittamisesta;

2) eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (186/2023) 23 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luotonantajarikoksesta tai 2 momentissa tarkoitetusta vertaislainanvälittäjärikoksesta;

3) joukkolainanhaltijoiden edustajasta annetun lain (574/2017) 22 §:ssä tarkoitetusta edustajarikoksesta;

4) joukkorahoituspalvelun tarjoamisesta annetun lain (203/2022) 22 §:ssä tarkoitetusta joukkorahoitusrikoksesta;

5) kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) 13 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta luvattomasta kaupankäynnin järjestämisestä rahoitusvälineillä;

6) kiinnitysluottopankeista ja katetuista joukkolainoista annetun lain (151/2022) 48 §:ssä tarkoitetusta kiinnitysluottopankkirikoksesta;

7) kiinteistörahastolain (1173/1997) 25 §:ssä tarkoitetusta kiinteistörahastorikoksesta;

8) luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 21 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta luottolaitosrikoksesta tai 3 §:ssä tarkoitetusta luottolaitoksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta;

9) maksulaitoslain (297/2010) 49 §:ssä tarkoitetusta maksulaitosrikoksesta;

10) osakeyhtiölain (624/2006) 25 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta osakeyhtiörikoksesta;

11) osuuskuntalain (421/2013) 27 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta osuuskuntarikoksesta;

12) panttilainauslaitoksista annetun lain (1353/1992) 37 §:n 1 momentissa tarkoitetusta panttilainausrikoksesta;

13) rikoslain:

a) 16 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta rekisterimerkintärikoksesta, 11 §:ssä tarkoitetusta liiketoimintakiellon rikkomisesta, 13 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen antamisesta, 14 §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen antamisesta, 14 a §:ssä tarkoitetusta lahjuksen antamisesta kansanedustajalle tai 14 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen antamisesta kansanedustajalle;

verorikkomuksesta, 29 luvun 4 a §:ssä tarkoitettua
työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 29 luvun 4 b §:ssä tarkoitettua törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 29 luvun 4 c §:ssä tarkoitettua tapaturmavakuutusmaksupetoksesta, 29 luvun 5 §:ssä tarkoitettua avustuspetoksesta, 29 luvun 6 §:ssä tarkoitettua törkeästä avustuspetoksesta, 29 luvun 7 §:ssä tarkoitettua avustuksen väärinkäytöstä, 29 luvun 7 a §:ssä tarkoitettua törkeästä avustuksen väärinkäytöstä, 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettua markkinointirikoksesta, 30 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kilpailumenettelyrikoksesta, 30 luvun 3 §:ssä tarkoitettua kuluttajaluottorikoksesta, 30 luvun 7 §:ssä tarkoitettua lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 7 a §:ssä tarkoitettua törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 8 §:ssä tarkoitettua lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 9 §:ssä tarkoitettua kirjanpitorikoksesta, 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitettua törkeästä kirjanpitorikoksesta, 30 luvun 10 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta, 30 luvun 10 a §:ssä tarkoitettua tilintarkastusrikoksesta, 32 luvun 1 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikoksesta, 32 luvun 2 §:ssä tarkoitettua törkeästä kätkemisrikoksesta, 32 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ammattimaisesta kätkemisrikoksesta, 32 luvun 4 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta, 32 luvun 6 §:ssä tarkoitettua rahanpesusta, 32 luvun 7 §:ssä tarkoitettua törkeästä rahanpesusta, 32 luvun 8 §:ssä tarkoitettua salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi, 32 luvun 9 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta rahanpesusta, 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua terrorismirikoksen rahoittamisesta, 34 a luvun 5 a §:ssä tarkoitettua terroristin rahoittamisesta, 34 a luvun 5 b §:ssä tarkoitettua terroristiryhmän rahoittamisesta, 36 luvun 1 §:ssä tarkoitettua petoksesta, 36

b) 28 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kavalluksesta tai 5 §:ssä tarkoitettua törkeästä kavalluksesta;

c) 29 luvun 1 §:ssä tarkoitettua veropetoksesta, 2 §:ssä tarkoitettua törkeästä veropetoksesta, 4 §:ssä tarkoitettua verorikkomuksesta, 4 a §:ssä tarkoitettua työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 4 b §:ssä tarkoitettua törkeästä työeläkevakuutusmaksupetoksesta, 4 c §:ssä tarkoitettua tapaturmavakuutusmaksupetoksesta, 5 §:ssä tarkoitettua avustuspetoksesta, 6 §:ssä tarkoitettua törkeästä avustuspetoksesta, 7 §:ssä tarkoitettua avustuksen väärinkäytöstä tai 7 a §:ssä tarkoitettua törkeästä avustuksen väärinkäytöstä;

d) 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettua markkinointirikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettua kilpailumenettelyrikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettua kuluttajaluottorikoksesta, 7 §:ssä tarkoitettua lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 7 a §:ssä tarkoitettua törkeästä lahjomisesta elinkeinotoiminnassa, 8 §:ssä tarkoitettua lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 8 a §:ssä tarkoitettua törkeästä lahjuksen ottamisesta elinkeinotoiminnassa, 9 §:ssä tarkoitettua kirjanpitorikoksesta, 9 a §:ssä tarkoitettua törkeästä kirjanpitorikoksesta, 10 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta kirjanpitorikoksesta tai 10 a §:ssä tarkoitettua tilintarkastusrikoksesta;

e) 32 luvun 1 §:ssä tarkoitettua kätkemisrikoksesta, 2 §:ssä tarkoitettua törkeästä kätkemisrikoksesta, 3 §:ssä tarkoitettua ammattimaisesta kätkemisrikoksesta, 4 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta, 6 §:ssä tarkoitettua rahanpesusta, 7 §:ssä tarkoitettua törkeästä rahanpesusta, 8 §:ssä tarkoitettua salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi tai 9 §:ssä tarkoitettua tuottamuksellisesta rahanpesusta;

f) 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua terrorismirikoksen rahoittamisesta, 5 a §:ssä tarkoitettua terroristin rahoittamisesta tai 5 b

luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä petoksesta, 36 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta vakuutuspetoksesta, 36 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta luottamusaseman väärinkäytöstä, 37 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta rahanväärennyksestä, 37 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä rahanväärennyksestä, 37 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta lievästä rahanväärennyksestä, 37 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta rahanväärennyksen valmistelusta, 37 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta väärän rahan käytöstä, 37 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta väärän rahan hallussapidosta, 37 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta rahajäljitelmän levityksestä, 37 luvun 8 §:ssä tarkoitetusta maksuvälinepetoksesta, 37 luvun 9 §:ssä tarkoitetusta törkeästä maksuvälinepetoksesta, 37 luvun 11 §:ssä tarkoitetusta maksuvälinepetoksen valmistelusta, 38 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta salassapitorikoksesta, 39 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta velallisen epärehellisyydestä, 39 luvun 1 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä velallisen epärehellisyydestä, 39 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta velallisen petoksesta, 39 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta törkeästä velallisen petoksesta, 39 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta velallisen vilpillisyydestä, 39 luvun 6 §:ssä tarkoitetusta velkojansuosinnasta, 40 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen ottamisesta, 40 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen ottamisesta, 40 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta lahjusrikkomuksesta, 40 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen ottamisesta kansanedustajana, 40 luvun 4 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen ottamisesta, 40 luvun 8 a §:ssä tarkoitetusta Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana, 40 luvun 8 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä kansanedustajana, 51 luvussa tarkoitetuista arvopaperimarkkinarikoksista, sijoituspalvelulain (747/2012) 16 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta sijoituspalvelurikoksesta tai 16 luvun 4 §:ssä tarkoitetusta sijoituspalveluyrityksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta, sijoitusrahastolain (213/2019) 27 luvun 4 §:n

§:ssä tarkoitetusta terroristiryhmän rahoittamisesta;

g) 36 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta petoksesta, 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä petoksesta, 4 §:ssä tarkoitetusta vakuutuspetoksesta tai 5 §:ssä tarkoitetusta luottamusaseman väärinkäytöstä;

h) 37 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta rahanväärennyksestä, 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä rahanväärennyksestä, 3 §:ssä tarkoitetusta lievästä rahanväärennyksestä, 4 §:ssä tarkoitetusta rahanväärennyksen valmistelusta, 5 §:ssä tarkoitetusta väärän rahan käytöstä, 6 §:ssä tarkoitetusta väärän rahan hallussapidosta, 7 §:ssä tarkoitetusta rahajäljitelmän levityksestä, 8 §:ssä tarkoitetusta maksuvälinepetoksesta, 9 §:ssä tarkoitetusta törkeästä maksuvälinepetoksesta tai 11 §:ssä tarkoitetusta maksuvälinepetoksen valmistelusta;

i) 38 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta salassapitorikoksesta;

j) 39 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta velallisen epärehellisyydestä, 1 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä velallisen epärehellisyydestä, 2 §:ssä tarkoitetusta velallisen petoksesta, 3 §:ssä tarkoitetusta törkeästä velallisen petoksesta, 4 §:ssä tarkoitetusta velallisen vilpillisyydestä tai 6 §:ssä tarkoitetusta velkojansuosinnasta;

k) 40 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen ottamisesta, 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen ottamisesta, 3 §:ssä tarkoitetusta lahjusrikkomuksesta, 4 §:ssä tarkoitetusta lahjuksen ottamisesta kansanedustajana, 4 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä lahjuksen ottamisesta kansanedustajana, 8 a §:ssä tarkoitetusta Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä tai 8 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä Euroopan unionin varojen väärinkäytöstä;

l) 51 luvussa tarkoitetuista arvopaperimarkkinarikoksista;

14) sijoituspalvelulain (747/2012) 16 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta sijoituspalvelurikoksesta tai 4 §:ssä tarkoitetusta sijoituspalveluyrityksen varojen jakamista koskevien säännösten rikkomisesta;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 momentissa tarkoitetusta sijoitusrahastorikoksesta, säästöpankkilain (1502/2001) 127 §:ssä tarkoitetusta säästöpankkirikoksesta sekä vaihtoehtorahaston hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta vaihtoehtorahastorikoksesta.

Otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla hänet on ennen edellä mainittujen lainkohtien voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla tuomittu edellä mainittua tekoa vastaavasta rikoksesta.

Edellä 1–6 momentissa tarkoitettua otetta pyydettyessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Edellä 2–6 momentissa tarkoitettu ote toimitetaan vain sille, jota se koskee.

15) sijoitusrahastolain (213/2019) 27 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitetusta sijoitusrahastorikoksesta;

16) säästöpankkilain (1502/2001) 127 §:ssä tarkoitetusta säästöpankkirikoksesta;

17) vaihtoehtorahaston hoitajista annetun lain (162/2014) 22 luvun 5 §:ssä tarkoitetusta vaihtoehtorahastorikoksesta.

Edellä 6 momentissa tarkoitettuun otteeseen merkitään myös tiedot päätöksestä, jolla henkilö on ennen siinä mainittujen lainkohtien voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla tuomittu siinä mainittua tekoa vastaavasta rikoksesta.

Edellä 1–6 momentissa tarkoitettua otetta pyydettyessä on ilmoitettava tarkoitus, johon sitä tarvitaan. Edellä 2–6 momentissa tarkoitettu ote toimitetaan vain sille, jota se koskee.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.

4.

Laki

rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 13 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012) 13 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 73/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 a §

13 a §

Tietojen tallentaminen ECRIS-TCN-järjestelmään

Tietojen tallentaminen ECRIS-TCN-järjestelmään

Oikeusrekisterikeskus tallentaa asetuksessa tarkoitettuun jäsenvaltioiden tunnistamista koskevaan järjestelmään, jäljempänä ECRIS-TCN-järjestelmä, perustamaansa asetuksen 5 artiklassa tarkoitettuun tietueeseen rikoksesta tuomitusta asetuksen 3 artiklan 7 kohdassa tarkoitettusta kolmannen maan kansalaisesta:

Oikeusrekisterikeskus tallentaa asetuksessa tarkoitettuun jäsenvaltioiden tunnistamista koskevaan järjestelmään, jäljempänä **ECRIS-TCN-järjestelmä**, perustamaansa asetuksen 5 artiklassa tarkoitettuun tietueeseen rikoksesta tuomitusta asetuksen 3 artiklan 7 alakohdassa tarkoitettusta kolmannen maan kansalaisesta ja sellaisesta jäsenvaltion kansalaisesta, jolla on myös kolmannen maan kansalaisuus:

1) rikosrekisteriin merkityt rikosrekisterilain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa mainitut tiedot sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

1) rikosrekisteriin merkityt rikosrekisterilain 2 §:n 3 momentin 1 kohdassa mainitut tiedot sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

2) sakkorekisteriin merkityt tiedot tuomitun nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos sitä ei ole käytettävissä, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä sakkorekisteriin merkityn ratkaisun osalta oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään merkityt tiedot tuomitun syntymävaltiosta ja -paikkakunnasta, sukupuolesta, mahdollisista aiemmista nimistä sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

2) sakkorekisteriin merkityt tiedot tuomitun nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos sitä ei ole käytettävissä, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä sakkorekisteriin merkityn ratkaisun osalta oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään merkityt tiedot tuomitun syntymävaltiosta ja -paikkakunnasta, sukupuolesta, mahdollisista aiemmista nimistä sekä peite- tai lisänimet, jos ne ovat Oikeusrekisterikeskuksen saatavilla, ja tuomiojäsenvaltion koodin;

Voimassa oleva laki

3) tiedot pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 3 §:n 1 ja 3 momentin sekä 3 a §:n nojalla otetuista sormenjäljistä.

Ehdotus

3) tiedot pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 3 §:n 1 ja 3 momentin sekä 3 a §:n nojalla otetuista sormenjäljistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 670/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

10 §

Syyttäjä voi ryhtyä omasta tai asianosaisen aloitteesta toimenpiteisiin tuomioesityksen tekemiseksi ja sen käsittelemiseksi 5 b luvussa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä, jos:

1) epäilystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 1, 4, 5, 6, 8 a ja 8 b §:ssä tai 21 luvun 4, 5, 6 a ja 7–15 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta; ja

10 §

Syyttäjä voi ryhtyä omasta tai asianosaisen aloitteesta toimenpiteisiin tuomioesityksen tekemiseksi ja sen käsittelemiseksi 5 b luvussa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä, jos:

1) epäilystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 20 luvun 1, 3–5, 9, 14, 16 ja 18 §:ssä tai 21 luvun 4, 5, 6 a ja 7–15 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta; ja

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

esitutkintalain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1181/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Esitutkintaan osalliset

Esitutkintaan osalliset

6 §

6 §

Avustaja ja tukihenkilö

Avustaja ja tukihenkilö

Rikoslain (39/1889) 20 luvun 9 ja 9 a §:ssä tarkoitetun paritusrikoksen kohteena olleen muun henkilön kuin asianomistajan oikeuteen käyttää avustajaa esitutkinnassa, esityksen tekemiseen tuomioistuimelle avustajan tai tukihenkilön määrittämiseksi sekä avustajan kelpoisuuteen sovelletaan, mitä tämän lain 4 luvun 10 §:ssä säädetään. Tällaisen henkilön avustajan ja tukihenkilön oikeuteen olla läsnä päämiestä kuulusteltaessa sovelletaan, mitä 7 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen avustajasta ja asianomistajalle määrätystä tukihenkilöstä.

Rikoslain (39/1889) 20 luvun 10 ja 11 §:ssä tarkoitetun paritusrikoksen kohteena olleen muun henkilön kuin asianomistajan oikeuteen käyttää avustajaa esitutkinnassa, esityksen tekemiseen tuomioistuimelle avustajan tai tukihenkilön määrittämiseksi sekä avustajan kelpoisuuteen sovelletaan, mitä tämän lain 4 luvun 10 §:ssä säädetään. Tällaisen henkilön avustajan ja tukihenkilön oikeuteen olla läsnä päämiestä kuulusteltaessa sovelletaan, mitä 7 luvun 12 §:ssä säädetään asianosaisen avustajasta ja asianomistajalle määrätystä tukihenkilöstä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:n 3 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1179/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

*Liiketoimintakiellon määräämisen
edellytykset*

*Liiketoimintakiellon määräämisen
edellytykset*

Lisäksi liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö, jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt:

Lisäksi liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö, jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt:

3) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistuneeseen rikoslain 20 luvun 9 ja 9 a §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen;

3) kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistuneeseen rikoslain 20 luvun 10 tai 11 §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen tai sen yritykseen taikka osallisuuteen siihen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

poliisilain 5 luvun 28 ja 54 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 5 luvun 28 §:n 3 momentti ja 54 §:n 2 momentin 9 kohta,
sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 492/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Salaiset tiedonhankintakeinot

Salaiset tiedonhankintakeinot

28 §

28 §

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Peitetoiminta ja sen edellytykset

Poliisilla on oikeus kohdistaa rikoksen estämiseksi henkilöön peitetoimintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän sellaiseen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta tai jos kysymyksessä on rikoslain 17 luvun 19 §:ssä tarkoitettu rikos.

Poliisilla on oikeus kohdistaa rikoksen estämiseksi henkilöön peitetoimintaa tietoverkossa, jos henkilön lausumien tai muun käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän sellaiseen rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

54 §

54 §

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

Ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta tai kyse on jostakin seuraavasta rikoksesta:

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen; taikka

9) lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen tai Euroopan unionin varojen väärinkäyttö; taikka

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
.
